Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 124 (9498) | Четверг, май 30, 1974 чыл | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

Эргим эштер! ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулда хүнүнде коммунистер биле партия кежигүнү эвестериң блогунуң кандидаттары дээш боттарыының бадылаашкыннарын бээринче Совет Социалистиг Республикалар Эвилелиниң бүгү хамаатыларын СЭКП Төп Комитеди кыйгырып тур. Силерниң чангыс эп-сеткилдиг бадылаашкыныңар болза партияның болгаш Совет күрүнениң иштики болгаш даштыкы политиказын чүүлдүгзүнгениниң болгаш деткээнинин, коммунистиг тургузуушкуннуң кайгамчык улуг планнарын боттандырар дээш моон соңгаар-даа кызымак демисежиринге шиитпирлиниң чаа көскү илерээшкини болур!

(СЭКП ТК-ның соңгулда мурнунуң Кыйгырылындан).

«Кызыл-тудуг» эргелеениң Н. Купцов удурткан тудуг бригадазы бирги кварталдың планын чедиишкиниг күүсеткеш, коллективке калбарган социалистиг чарыштың үшкү черин алган. Бригада ам Министрлер Чөвүлелиниң бажыңының бир талакы дөртку кадын доосказы, нырын бетон-биле шып эгелээн.

Бүгү соңгукчуларга, ССРЭ-ниң хамаатыларынга СЭКП ТК-ның Кыйгырыын бригада танышкаш, беш чылдың тодарадыкчы чылының планныг даалгаларын хуусаа бетинде күүседир дээш күжениишкиниг ажылдап турар. Тудугда мурнакчыларның саны өскен. Владимир Егорович Сидоров дөртку разрядтың дашчызы. Эрткен кварталда ол бедик бүдүрүүчүлүг ажылдааш, эргелеңиң мурнакчы тудугжуларының одуруунда кирген. Ол соңгулдага чедир бетон шывыгларны доозар дээш бедиткен хүлээлгени алган ажылдап турар.

ЧУРУКТА: В. Е. Сидоров бетон шывыгны бажың кырында салып тур.

А. СОДУНАМНЫҢ фотозу.

1974: Беш чылдың тодарадыкчы чылы

ИДЕГЕЛДИГ МАГАДЫЛАЛ

Тоску беш чылдың тодарадыкчы дөртку чыларында Тываның тараажылары күрүне шыгжамырынга 90 тоннадан эвээш эвес тарааны урарын боттарының социалистиг хүлээлгезинде айыткан. Ол хүлээлгени күүседириниң бир үндезин чүгүлә курлавыры — суггаттыг черлерни чөп ажыглаары, суггаттыг гектарның дүжүдүн улам бедидери болур. Чөөн-Хемчик районнуң тараажылары суггаттыг черлерни долу ажыглаарынче улуг кичээнгейни салып турар. Ол дугайын райкүүскомнуң көдээ ажыл-агый эргелелиниң кол агроному Александр Николаевич Петров бистиң корреспондентивиске мынчаар дыңнаткан:

— Районнуң ажыл-агыйлары болгаш тараажылары бо чылын суггаттыг черлерни чөп ажыглаарынче өнза кичээнгей салган. Ону бадыткаары-биле мындыг чижекти көргүзүп болур. Бир эвес районнуң ажыл-агыйлары эрткен чылын 6331 га черни суггарган турган болза, бо чылын ам безин 8037 га черни суггарып алган. Ылаңгыя «Сүт-Хөл» соахоз 1586 га чер суггарар планын 2316 га чедирген. «Чыраа-Бажы» совхоз 1015 га тараа, кукуруза, сиген шөлдерин суггарар турган, ам 1355 га черни суггарган. Бо ийи ажылагый суггарылга талазы-биле өске ажылагыйлардан өнзаланып турар.

«Октябрь 30 чылы» колхозта болгаш СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозта чайгы өзүүшкүн суггарылдазын чорудуп эгелээн.

Бо чылдың чазы хат-кавысанныг, чаашкын чок болганын көргеш, тараажылар бедик дүжүт алырының эң идегелдиг үндезини тараа суггарылдазын эки организастаары деп көрген.

Чоокку хүннерде чайгы өзүүшкүн суггарылгазы улам калбарар. Суггатчы звеноларның, суггатчы тараажыларының саны улам көвүдээр. Тараа, сиген шөлдеринге оларның ажыл-ижи күштелир.

СТАВРОПОЛЬ КРАЙ. Георгиево районуң «Александрийский» колхозунуң ховушөлдериниде Улуг Ставрополь каналын — суттат бугазын дамчыштыр Кубань хемниң суу ағып чеде берген. Күзүн чажып, тараан кызыл-тасты суггарар ажыл үезинде суг чаштырар тускай машиналарның бөлүк-бөлүктеп ажылдаар аргазын ажыглап турар.

ЧУРУКТА: күзүн чашкан кызыл-тастың шөлүн суггарып турары.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

БЕДИК ДҮЖҮТТҮ АЛЫР ДЭЭШ...

Чөөн-Хемчикте «Чыраа-Бажы» совхоз бо чылын Хемчиктин Дөн-Терек деп черден чаа суггарылга бугазын казып үндүрген.

1948—1949 чылдарда тараажылар ол буганы казып үнүүрерин ораллашса-даа, техниктиг чепеегленишкиниң кашкаандан күзел бүтпейн барган.

Оон бээр 25 чыл эрткен. Совхоз дирекциязы болгаш партком Чадааның суг ажыл-агый чери-биле дугурушкаш, 2 «С-100», бир «ТД-75» күчүлүг тракторлардыг бөлүктү буга казарынче киргген. Апрель ортан үезинде ажыл эгелээн. Анаа ажылдап турган механизаторлар Саг Доржу, Николай Куулар олар эң бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаанар. Оон түннелинде май 14-те ук буганың суун бадырган. Буганың узун дурту 3 км болгаш калбаа 2,5 метр. Совхоз ук буганың үйүнга 200 га күр черге кукуруззаны тарыыр, 60 ажыг га черге чинге-тараанны чаждар. Ол черге Ховалыг Мартан-оолга баштаткан 12 суггатчы ажылдап киришкен. Кукуруза шөлү совхозтуң Хорум-Даг салбырының Дөн-Терек сүт-бараан фермазының мырынай чанында. Кукурузаны ажаап алырынга ферма ажылдакчылары киржиринге эптиг. Суггаттыг чернин гектар бүрүзүнден, 200 центнер ногаан массаны алыры планнаттынып турар.

Д. ОНДАР.

3000 тонна дүк дээш

БЕЛЕТКЕЛ ДООСТУП ТУРАР

Амгы үеде көдээниң ажыл-ишчилериниң мурнунда соңгаарлаттынмас сорулгаларның бирээзи — хойнуң часкы кыргылдазын организастыг, бедик деннелге чорудуп, Төрээн чуртка дүк садарының планын долдур болгаш ажыр күүседири болур.

Чөөн-Хемчик районда «Чыраа-Бажы» совхоз хой ажылдыг. Совхоз бо тодарадыкчы чылда шупту 24 муң баш хойну кыргаш, Төрээн чуртка 57 тонна дүктү садар планыг. Оон иштинден бирги чартык чылда 17 тоннаны садар. Мону күүседири чиик эвес херек.

Бо чылын совхозка нинтизи-биле электриг 48 хачы ажылдаар. Хой кыргыыр пунктуларны Чыраа-Бажы, Чыргакы, Хорум-Даг салбырларында бо хүннерде бүрүн дерип тургускан. Хой кыргылдазынга хүнде ортумаа-биле үш пунктуга 70-ден 80 чедир кыргыкчылар ажылдаар.

Совхозтуң Чыраа-Бажында Төп салбыры 6200 хойну кыргып, күрүнеге 15 тонна дүктү садар планыг, а бирги чартык чылда 7 тоннаны садары көрдүүгеен. Күсүү агарлаашкыны кылыр болгаш бо чылын төрүттүүгеен 2000 хире хураганны кыргыыр болза, салбырның дүк садар планы күүсеттинер. Салбырның мал ажылынын тускай эртемнигери кыргылда пунктузун баш бурунгаар септеттирип доосказан. Ында электри-биле ажылдаар 24 хачыны белеткээн, анаа ажылдаар мастер-оларчилер, хачы чидириқчизи болгаш таныыл, дүктү ылган сорттаар кижилер четчелеттиген. Кыргылда пунктузунда мал чуур механизастаан чер база бар. Анаа Чыргакы, Хорум-Даг салбырларының малын чуур.

Оон ыңай Чыраа-Бажыга өске салбырлардан келген дүктү пресстээр чер бар. Орта дүктү сорттар аайы-биле белеткиш, фабрикаже дорт чорудар. Дүктү сорттаа класстаар дуржулгалыг эштер Шура Куулар, Ооржак Белчит олар ук бригаданы башкарып ажылдаарлар.

Дүк планын күүседип алыр дээш Чыраа-Бажы салбыр частан эгелеп чамдык хемчегларга алган. Апрельде бүгү хойжуларының хуралындан хуу өшкүнү кыргаш, дүгүн совхозка дужаарын шиитпирлээн. Ол ышкаш кызын дүшкен дүктү чыгаш, складта дужааган. Ам аалдарда брак хойларны тускай звено кыргып чоруп турар.

Эрткен чылын совхоз күрүнеге 55 тонна дүк садар турган, ону 102 хуу кылдыр ажыр күүсеткен. Чыраа-Бажы салбыры бир баш хойга онаштыр эрткен чылын 2,1 кг дүк алган. Дуржулгалыг хойжулар Моңгуш Очур-оол, Куулар Хомалдай, Моңгуш Бин 2,5—3,2 кг дүктү бир хойдан алган.

Бо чылын хойдан хөй дүк алыр талазы-биле бедиткен социалистиг хүлээлгелиг хойжулар хөй. Чижэ, М. Очур-оол, К. Могаа, М. Аракчаа, С. Дажы-Доржу олар хой бүрүзүнден 2,5 кг-дан эвээш эвес дүктү алырын хүлээгенинер. Ам чоокку хүннерде хой кыргылдазы эгелээр. Дүк кыргылдазының үезинде мурнакчыларны шаңнал, мактаары болгаш кыргыкчыларның кылган ажылының төлевири докладтаттынган.

Чыл бүрүде хой кыргылдазынга дуржулгалыг, дүргеи кыргыыр мастерлерниң саны өзүп турар. Оларга Д. Чингер, К. Айдан-Кок, К. Шүүмей, Х. Доңгак хамааржыр.

О. КАРА-САЛ.
Чыраа-Бажы салбырның эргелекчизи.

Ш. Р. РАШИДОВ-БИЛЕ СОҢГУКЧУЛАР УЖУРАШКАН

ТАШКЕНТ. (СЭТА). ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националлар Совединге соңгулда талазы-биле Ташкент-Ленинск соңгулда округунуң ажылчы чоннарының төлээлекчилери ол округтан депутатка кандидат — СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, Узбекистанның Компартиязының Төп Комитединиң бирги секретары Ш. Р. Рашидов-биле ужурашканнар.

СЭКП ТК-ның ленинчи Төп Комитединиң СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневке баштаткан Политбюрозунуң составын ужуражышкынның киржикчилери хүндүлүг президиумга улуг көдүрлүүшкүн-биле соңгаанар.

Партияның Ленинск райкомунуң бирги секретары, депутатка кандидаттың бүзүреткен кижизи И. И. Федоринов Ш. Р. Рашидовтуң амыдылчы оруунуң дугайын соңгукчуларга чугаалааш, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериң кандидаттары дээш бадылаарынче чыылганнарны кыйгырган.

СЭКП ТК-ның соңгулдага холбаштырган Кыйгырыы политиктиг болгаш күш-ажылчы чаа көдүрлүүшкүнү болдурганын чүве чугаалаан соңгукчулар демдеглеп, соңгулда кампаниязы СЭКП-ниң XXIV съездилиниң төөгүлүг шиитпирлерин күүселири дээш бүгү улустың демиселинин байдалында эртип турарын чугаалап, Коммунистиг партияның мерген угаанныг иштики болгаш даштыкы политиказын изин-биле чүүлдүгзүнүп турганнар.

Ш. Р. Рашидовтуң чугаазын чыылганнар чылыы-биле уткуп, дыннааннар. Бистин чурттун күрүне эрге-чагырганының депутады болур дээн атты ак сеткилдиг шынзыктырарын ол соңгукчуларга бүзүреткен.

(СЭТА).

Г. В. РОМАНОВ-БИЛЕ СОҢГУКЧУЛАР УЖУРАШКАН

ЛЕНИНГРАД. (СЭТА). Ленинград хоорайның Москва соңгулда округунуң соңгукчулары Капранов аттыг Культура бажыңынга ССРЭ-ниң Дээди Совединин Эвилел Совединин депутадынга кандидат — СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, партияның Ленинград обкомунуң бирги секретары Г. В. Романов-биле ужурашканнар.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневке баштаткан СЭКП-ниң ленинчи Төп Комитединиң Политбюрозунуң составын ужуражышкын киржикчилери хүндүлүг президиумга улуг көдүрлүүшкүн-биле соңгаанар.

Депутатка кандидаттың бүзүредир кижизи — С. М. Киров аттыг электри машиналары кылыр каттыжышкынның чингине директору Б. И. Фомин Г. В. Романовтуң амыдыралының болгаш ажыл-чорудулгазының дугайын чугаалаан.

Соңгукчулар ол ужуражышкынга партияның болгаш улустуң бүзүдбас чангыс эвинин дугайын, ленинградчылар бүгү совет кижилер-биле бир дөмей, бистиң партияның ленинчи угланышкынын бүрүүү-биле үүлдүгзүнүп турарының дугайын база соңгулда хүнүнде ынак Төрээн чурттун күүү-шыдалын улам улгаттырары дээш, коммунизмиң улуг хөрээ дээш, оран делегейге быжыг тайбың дээш бадыларының дугайын чугаалап турганнар.

Г. В. Романовтуң чугаазын чыылганнар улуг сонуургалбиле дыннаанар. Ол анда бедик идегелди тывыскан коллективтерге чүректин ханызындан өөрүп четтиргенин илереткен.

(СЭТА).

ИЮНЬ 16 ССРЭ-ниң Дээди Совединге СОҢГУЛДА ХҮНҮ

ИДЕПКЕЙЛИГ, АЖЫЛ-ИШЧИ ЁЗУ-БИЛЕ

ЭРЗИН. ССРЭ-ниң Дээди Совединин, Эвилелдиң Совединин депутадының кандидады, СЭКП Тыва обкомунуң бирги секретары Григорий Чоодуевич Ширшин Эрзин районга барып, соңгукчулар-биле ужурашкан.

Эрзин суурнуң Культура бажыңынга районнуң бүгү-ле булунарындан төлээлекчилер чыылган. Бүзүреттирген кижи —партияның Эрзин райкомунуң бирги секретары А. Ч. Моңгуш илеткел кылгаш, СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин боттандырып, СЭКП ТК-ның соңгулда мурнунда салган сорулгаларын районнуң ажыл-ишчилери бүрүү-биле деткип, ам болур соңгулдага уткуштур күжениишкиниг ажылдап турарын чугаалааш, депутаттың кандидадының ажыл-чорудулгазын таныштырган.

Хуралга «Коммунизмче орук» колхозтуң баштаар черинин даргазы М. К. Дүгер, Эрзин ортумак школазының өөредилге эргелекчизи Т. Х. Тихонова, Ленин аттыг колхозтуң баштаар черинин даргазы Б. С. Сайды, район эмнелгезинин улуг сестразы Т. Л. Аракчаа олар болгаш өске-даа эштер чүве чугаалаан. Соңгукчулар депутаттың кандидадының ажыл-чорудулгазынга хамаарыштыр чылыг сөстерни чугаалап, чагытларын берип, чоннуң идегелин ол төлептин-биле шыныдар дээрзин илергейлээннер.

Чыылганнарның мурнунга эш Г. Ч. Ширшин сөс алган. Соңгукчуларның оны ССРЭ-ниң Дээди Совединин депутадының кандидадынга дешидип, идегелди көргүүленнинге өөрүп четтиргенин илергейлеп, республиканың, районнуң мурнунда сорулгаларны чугаалаан.

Бистиң корр.

ЧАДААНА. Хоорайның ажыл-ишчилери районнуң Культура бажыңының залын долдур олурукан. ССРЭ-ниң Дээди Совединин Националлар Совединин депутадынга кандидат СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң саанчызы Алдын-кыс Санаа-Байыровна Моңгуш-биле ужуражылгага киржир дээш маңаа чедип келген. Ужуражылга хуралын Националлар Совединге соңгулда талазы-биле Чадааның № 655 соңгулда округунуң соңгулда комиссиязының даргазы, СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунуң секретары Т. Ш. Сарыглар ажыктан.

Бүзүреттирген кижи—СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация кылдызының эргелекчизи Б. Д. Карасал республиканың база Чөөн-Хемчик районнуң ажыл-ишчилериниң соңгулдага уткуштур күш-ажылчы чедиишкиннерине доктаагаш, А. С. Моңгуштуң күш-ажылчы оруун чугаалаан. Хуралга Чадааның № 1 ортумак школазының башкызы Т. Ооржак, районнуң садыг кылдызының эргелекчизи М. Соонам, № 463 мекколоннаның тудугжузу Ч. Хомушку, Чадааның хөмүр-даш разрезинин кол инженери В. Карепаиов олар чүве чугаалаан, депутаттың кандидадынга чедиишкиннерни күзеп, ол дээш соңгулда хүнүнде чаңгыс эп-сеткилдиг бадылаашкыннарны бөзринче чонну кыйгырып турганнар.

Индирде — ССРЭ-ниң Дээди Совединин депутадынга кандидат А. С. Моңгуш. Ол улуг идегелге өөрүп четтиргенин илереткеш, оон ажылдап турар коллективи чартык чылда күрүнеге 220 тонна сүт садар планын 229 тонна кылдыр күүсеткеш; бирги чартык чыл доозулгуже чедир 70 тонна сүттү дужаарын хүлээгенин дыңнаткан.

М. СЕВЕН.

ТООРА-ХЕМ. Националлар Совединге соңгулда талазы-биле Каа-Хемниң № 649 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединин депутадынга кандидат Михаил Лупанович Ситников бо хүннерде Тоожу районунда бодунуң соңгукчулары-биле ужуражып чоруп турар.

Тоора-Хем суурга ужуражышкын хуралын СЭКП Тоожу райкомунуң бирги секретары С. К. Орус-оол ажыктан. Бүзүреттирген кижи — Тоожу райкүүскомунуң даргазы А. Д. Колев сөс алгаш, депутатка кандидат эш Ситниковтуң ажыл-чорудулгазы-биле соңгукчуларны таныштырып, соңгулда хүнүнде чоннуң төлептиг оглу дээш бир эп-сеткил-биле бадылаарынче кыйгырган.

Эш М. Л. Ситников ол бүгү улуг идегел дээш өөрүп четтиргенин илеретпишаан, чоннуң хөрээ дээш бүгү күжүн, билиин харам чокка ажылдаарын хүлээнген.

ССРЭ-ниң Дээди Совединин Националлар Совединге депутаттың кандидады, Каа-Хем районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң механизатору М. Л. Ситников-биле Адыр-Кежиг суурнуң соңгукчулары база ужуражкан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединин депутадынга кандидат М. Л. Ситников дүүн «Тоора-Хем» совхозтуң Май 1-ри салбырының соңгукчулары-биле ужуражкан.

Д. БАЙЫР-ООЛ.

ТӨЛЕПТИГ УТКУУР

Тоску беш чылдың дөртку тодарадыкчы чылының эрткен айларында «Кызыл үлетпүр-тудуг» тудуг эргелелиниң К. Зуевке удурткан комплекстиг бригадазы эки ажылдап, планныг онаалдаларын ажыр боттандырган. Апрельдиң даалгазын 140 хуу күүсеткен. Бригаданың кежигүнериниң иштинде хүн нормазын күүсеткейн баар, ажыл шагы үзер кижи чок. Оон уламындан ылган ажыл бүдүүгүр, бүдүрүкчүлүг болуп турар. Олар Кызылда 960 уруглар өөренир дорт каът школаның тудуунда ажылдап, апрельде 250 кубометр туйбу хананы салган.

Бүгү соңгукчуларга, Совет Социалистиг Республикалар Эвилелиниң хамаатыларынга СЭКП Төп Комитединиң Кыйгырыын бригаданың кежигүннери бедик көдүрлүүшкүнүг таныжып көргеп. Партияның Кыйгырыынга харыы кылдыр тудугжулар ССРЭ-ниң Дээди Совединин соңгулда хүнүн күш-ажылчы бедиткеннинг уткуур-биле бедиткен социалистиг хүлээлгени алганнар. Школаның дорт кадының ханазып салырын доозарын, дээвиринин хөй кезиин шыварын шиитпирлээн.

Т. ХЕРТЕК.

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАЗЫНДАН

ХҮНДҮЛҮГ АЛДЧЫ ССРЭ-де

Совет чазактың чалаанын өзүгаар Австрия Республиканың федералдыг канцлери доктор Бруно Крайский албанның аян-чоруун кылып, май 28-те Москвага чедип келген.

Доктор Бруно Крайскийни СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы К. Т. Мазуров, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы Н. К. Байбаков, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министрениң бирги оралакчызы В. В. Кузнецов олар уткуп алган.

Австрия Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне туктары-биле шимээн Внуково аэродромунга Австрияның чазаанын баштының ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунуң Даргазының оралакчызы И. С. Грушецкий, ССРЭ-ниң министрлери Б. П. Бугаев, Т. Б. Гуженко, В. Н. Доенин, Е. А. Фурцева, В. Д. Шашин, Б. Е. Щербина, ССРЭ-ниң министрлериниң бирги оралакчылары В. Г. Куликов, М. Р. Кузьмин, Моссоветтин күүскомунуң даргазы В. Ф. Промыслов, ССРЭ-ниң Австрияда түр бүзүреттирген төлээзи В. М. Мамонтов болгаш албанның өске-даа кижилери база уткаан.

Аэродромга Австрия Республиканың Совет Эвилелинде элчини Хайнрих Хаймерле база турган.

Ужудуушкун шөлүнге хүндүлүг таныылды чыскааган болгаш Австрияның база ССРЭ-ниң күрүне гимнинерин күүсеткен.

А. Н. Косыгин болгаш Б. Крайский совет дайынчыларының чыскаалының баары-биле эрткен.

Австрия Республиканың федералдыг канцлерин Москваның ажылчы чоннарының төлээлекчилери чылыы-биле уткаан.

Хүндүлүг аалчы аэродромдан хоорайже чорупкан. Мотоциклистерниң хүндүлүг таныылы үдээн автомашиналарның эрткен кудумчуларын болгаш шөлдерин Австрияның болгаш ССРЭ-ниң күрүне туктары-биле болгаш байыр чедирген транспарантылар-биле шимээн турган.

Австрияның чазаанын баштыны-биле кады Национал чөвүлелдиң депутады, Национал чөвүлелде Австрияның хосталга партиязының фракциязының даргазы Фридрих Петер, Австрияның ажылчын палаталарының съездизиниң президентизи, Австрияның национал банкызының чингине чөвүлекчизи Вильгельм Хрличка, австри хөренгитеннерниң каттыжышкынының президентизи доктор Ганс Игглер, федералдыг канцлериниң ведомствозунуң дөртку эргелелиниң начальниги Отто Гача, элчин, Австрияның ДХМ-ниң чингине секретарының оралакчызы доктор Людвиг Штайнер болгаш өскелер-даа Москвада база келген.

Элээн үр үе эрткен соонда Москвага база катап келгенимге өөрүп тур мен деп, Бруно Краский журналистерниң аэродромга салган айтыырларынга харылап турган чугаалаан. Ам болур чугаалажышкыннар ажыктыг болур болгаш бистиң чурттарывыстың аразында харылаалар улам ынай хөгжүүр, бистин эки харылаалаарывыс Европага тайбынны быжыглаарынга кол чүүл болур дээрзинге идегеп турар мен деп, ол чугаалаан.

(СЭТА).

ТӨЛЕВИЛЕКЧИЛЕРНИҢ БЕДИК ХҮЛЭЭЛГЕЗИ

Майның чээрби сесте Москвада төлевилел болгаш шинчилел организацияларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралы ажыттынган.

Чөвүлел хуралдың президиумунда — СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы К. Т. Мазуров, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчылары Н. К. Байбаков болгаш И. Т. Новиков, СЭКП ТК-ның килдистер эргелекчилери, министерстволарның болгаш төп албан черлериниң удуртукчулары.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневке баштаткан СЭКП ТК-ның Политбюро составын чөвүлел хуралдың хүндүлүг президиумунга улуг көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

«СЭКП ТК-ның декабрь (1973 ч.) Пленумунуң доклаалын болгаш төлевилел-смета хөрээн экижидер айтыыглар талазы-биле партияның, чазактың шиитпирлерин күүселир талазы-биле төлевилел организацияларының сорулгалары» деп плеткелди ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы, ССРЭ-ниң Күртүдүүнүн даргазы И. Т. Новиков кылган.

Чөвүлел хурал дорт хүн үргүлчүлээр.

(СЭТА).

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ КАНДИДАТТАРЫ

Борис Павлович БЕЩЕВ

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге Красноярскиниң № 16 соңгулда округунуң талазы-биле депутаттың кандидады

Борис Павлович Бещев 1903 чылда Ярославль областың Великий суурга пөс-таавы ажылчыны кижиниң өг-бүлезинге төрүттүнген.

Б. П. Бещев күш-ажылчы ажыл-чорудулгазын 1919 чылда Батраки дээр, амгы Октябрьск станцияга эгелээн, ол-ла чылын ленинчи комсомолдуң хүрээлецинге кирген.

1930 чылда Б. П. Бещев Ленинградтың демир-орук транспорт инженерлериниң институдунга өөренип кирген. Институтту доосканының соонда 1935 чылда Октябрь демир-оруунуң Ховрино станциязының инженеринге, ооң соонда станцияның начальнигиниң оралакчызынга томуйлаткан.

1937 чылдың ноябрьдан эгелээш Б. П. Бещев Орджоникидзе демир-оруунуң начальнигине томуйлаткан болгаш 1940 чылда Октябрь демир-оруунуң начальниги апарган.

Ада-чурттуң Улуг дайынының эгезинде Камгалалдың күрүне комитети эш Б. П. Бещевти орук харылзааларының Улус Комиссариадының Ленинград фронтузунуң талазы-биле-төлөөзи кылдыр чоруткан, аңаа ол шериг болгаш өскээр көжүрүп чайладыр чүүк сөөртүлгезин хандырып, демир-оруктарны катап тургузарын удуртуп турган. 1942 чылдың августан эгелээш, ол Соңгу талакы Октябрь Ярославль база Калинин оруктарынга фронтуга чүүк сөөртүрүн хандырар талазы-биле орук харылзааларының Улус Комиссариадының төлөөзинге, а ооң соонда Куйбышев демир-оруунуң начальниги болуп ажыллап турган.

1944 чылда Б. П. Бещев Орук харылзаларының улус комиссарының оралакчызынга болгаш шимчээшкиниң төп эргелелиниң начальнигинге, а 1946 чылда орук харылзаалар министриниң бирги оралакчызынга томуйлаткан.

1948 чылдың июньдан бээр Б. П. Бещев ССРЭ-ниң орук харылзаалар министри болуп ажылдап турар.

Демир-орук транспортун хөгжүдериниң херээнге чедип алган шыларангай чедишкиннери дээш эш Б. П. Бещевке Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры атты тывыскан. ССРЭ-ниң чазаа ону чеди Ленин орденнери, Октябрь Революциязы, Күш-ажылдың Кызыл Тук орденнери-биле болгаш Совет Эвилелиниң медальдары-биле шаңнаан.

Эш Б. П. Бещев 1927 чылдан бээр Коммунистиг партияның кежигүнү. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX, XX, XXII, XXIII база XXIV съездилеринге Б. П. Бещев СЭКП ТК-ның кежигүнүнге соңгуткан. Ол ССРЭ-ниң Дээди Совединиң дөртү, бешки, алдыгы, чедиги болгаш сески чыыштарының депутады, демир-орук транспорт ажылчыннарының профэвилел төп комитединиң кежигүнү.

Борис Павлович Бещев—ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга төлептиг кандидат.

Алдын-кыс Санаа-Байыровна МОНГУШ

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге Чадааананың № 655 соңгулда округунуң талазы-биле депутаттың кандидады

Алдын-кыс Санаа-Байыровна Монгуш 1941 чылда Кызылга төрүттүнген.

1958 чылда чеди чыл школазын доосказ, А. С-Б. Монгуш ийи чыл дургузуида Каа-Хем районнуң «Совет Тыва» колхозка хойжулап ажылдаан. Ооң соонда Кызылдың садыг школазынга өөренип киргеш, ону доосказ, поварлап ажылдап турган.

1962 чылдан амгы үеге чедир А. С-Б. Монгуш СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозта саанчылап турар. Алдын-кыс Санаа-Байыровна бодунуң бүгү-ле билинн болгаш күжүн мал ажылының продуктуларын бүдүрерин болгаш күрүнеге садарын көвүдедир дээш демиселге берип турар. Сески беш чылда бир инектен-не ортумаа-биле чылда 2617 килограмм сүт сагган. Республиканың мурнакчы саанчызы тоску беш чылда бодунуң алган социалистиг хүлээлгелерин база-ла бүзүрелдиг күүседип турар. 1973 чылда ол бир инек бүрүзүнден 3500 килограмм, а 1974 чылдың бирги кварталында 765 килограмм сүттү сагган. Алдын-кыс Санаа-Байыровна кады ажылдап турар эш-өөрүнге бодунуң дуржулгазын дамчыдып берип турар.

А. С-Б. Монгуштуң ажылдап турары ферманың коллективи сөөлгү чылдарда республиканың комсомолчу-аныяктарының сүт-бараан фермаларының аразында бир дугаар черни быжыг тудуп турар. Чедип алган чедишкиннери дээш ол Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле, ВЛКСМ ТК-ның вымпели-биле шаңнаткан.

Коммунист А. С-Б. Монгуш совхозтуң ажылчыларының ортузунда улуг хүндүлелдиг. Мурнакчы малчының хөй-ниитие бедик бүзүрелдиниң дугайын ону СЭКП Тыва обкомунуң кежигүнүнге, ажылчы чоннар депутаттарының Хаярakан көдээ Совединиң депутадынга соңгааны херечилеп турар. Алдын-кыс Санаа-Байыровна бодунуң депутат хүлээлгелерин ак сеткилдиг күүседип, соңгукчулар-биле быжыг харылзааны тудуп, оларның чагыларынга болгаш санал-онаалдарынга дыңнаңгыр бооп турар.

Республиканың сураглыг саанчызын Төрээн чурт белин-биле үнелеп, ону Ленин орден-биле, Күш-ажылдың Кызыл Тук ордени база «Эрес-маадырлыг күш-ажыл дээш, В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чылын демдеглээри-биле» деп медаль-биле шаңнаткан.

Алдын-кыс Санаа-Байыровна Монгуш—ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга төлептиг кандидат.

Алдын-оол Соянович СОЯН

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге Тес-Хемниң № 654 соңгулда округунуң талазы-биле депутаттың кандидады

Алдын-оол Соянович Соян 1938 чылда Тыва АССР-ниң Эрзин районунуң Бай-Даг суурга малчын араттың өг-бүлезинге төрүттүнген. 1971 чылдан бээр СЭКП кежигүнү.

А. С. Соян күш-ажылчы ажыл-чорудулгазын 1954 чылда Эрзин районнуң «Чаа орук» колхозка эгелээн, ооң соонда 1954 чылда даг экспедициязының геология-разведка партиязынга ажылдаан. Ол 1957 чылдан 1963 чылга чедир «Тыва тудуг» трестиң № 48 тудуг эргелелинге штукатур-маляр болуп ажылдаан. Мария Васильевна 1963 чылдан бээр № 48 тудуг эргелелинде шеверлекчилериң комсомолчу-аныяктар бригадазының бригадири.

М. В. Сафронова бодунуң дуржулгазын база билиглерин аныяктарга кызымак дамчыдып берип, күш-ажылга ынакшылды, даанган ажыл-херекке харыысалгалыг чорукту оларга шудургу өөредип турар. Эш Сафронованың удурткан бригадазы бүдүрүлге даалгаларын доктаамал ажыр күүседип, үүгле «Тыва тудуг» тресте эвес, харын Главкрасноярск тудугнуң системазында безин шеверлекчилер бригадаларының аразында мурнакчы болуп турар. Сөөлгү ийи чылдың дургузунда бо бригада ВЛКСМ Тыва обкомунуң шилчиир Кызыл тугун бодунда тудуп турар.

Бодунга болгаш кады ажылдап турар эш-өөрүнге негелделиг, дыннангыр болгаш сагыш човангыр. Сафронованың аажы-чаңының ойза шынарлары ындыг. Бүдүрүлгеде бодунуң күжениишкиниг күш-ажылын ол хөй-ниити ажылынга идепкейлиг киржилгези-биле холбап турар. Ол ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң депутадынга каш удаа соңгудуп келген.

Мария Васильевна—№ 48 тудуг эргелелинде херээженнер човүлелиниң болгаш «Тыва тудуг» трестиң профэвилелиниң каттышкан тудуг комитединиң кежигүнү.

1972 чылда эш Сафроновага Тыва АССР-ниң алдарлыг тудугжузу деп хүндүлүг атты тывыскан.

Бүдүрүлгеге бедик көргүзүглери база хөй-ниити ажылынга идепкейлиг киржилгези дээш Мария Васильевна Сафронова Күш-ажылдың Кызыл Тук ордени, «Күш-ажылчы эрес-маадырлыг чорук дээш», «Эрес-маадырлыг күш-ажыл дээш, В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чылын демдеглээри-биле» деп медальдар-биле шаңнаткан.

Мария Васильевна Сафронова—ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга төлептиг кандидат.

Мария Васильевна САФРОНОВА

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге Кызылдың Чөөн талакы № 646 соңгулда округунуң талазы-биле депутаттың кандидады

Мария Васильевна Сафронова 1932 чылда Красноярск крайның Минусинск хоорайга төрүттүнген. Партия кежигүнү эвес. М. В. Сафронова бодунуң күш-ажылчы ажыл-чорудулгазын Ермаковск районнуң Алдыы Суэтук суурга почтачылап эгелээн, ооң соонда 1954 чылда даг экспедициязының геология-разведка партиязынга ажылдаан. Ол 1957 чылдан 1963 чылга чедир «Тыва тудуг» трестиң № 48 тудуг эргелелинге штукатур-маляр болуп ажылдаан. Мария Васильевна 1963 чылдан бээр № 48 тудуг эргелелинде шеверлекчилериң комсомолчу-аныяктар бригадазының бригадири.

М. В. Сафронова бодунуң дуржулгазын база билиглерин аныяктарга кызымак дамчыдып берип, күш-ажылга ынакшылды, даанган ажыл-херекке харыысалгалыг чорукту оларга шудургу өөредип турар. Эш Сафронованың удурткан бригадазы бүдүрүлге даалгаларын доктаамал ажыр күүседип, үүгле «Тыва тудуг» тресте эвес, харын Главкрасноярск тудугнуң системазында безин шеверлекчилер бригадаларының аразында мурнакчы болуп турар. Сөөлгү ийи чылдың дургузунда бо бригада ВЛКСМ Тыва обкомунуң шилчиир Кызыл тугун бодунда тудуп турар.

Бодунга болгаш кады ажылдап турар эш-өөрүнге негелделиг, дыннангыр болгаш сагыш човангыр. Сафронованың аажы-чаңының ойза шынарлары ындыг. Бүдүрүлгеде бодунуң күжениишкиниг күш-ажылын ол хөй-ниити ажылынга идепкейлиг киржилгези-биле холбап турар. Ол ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң депутадынга каш удаа соңгудуп келген.

Мария Васильевна—№ 48 тудуг эргелелинде херээженнер човүлелиниң болгаш «Тыва тудуг» трестиң профэвилелиниң каттышкан тудуг комитединиң кежигүнү.

1972 чылда эш Сафроновага Тыва АССР-ниң алдарлыг тудугжузу деп хүндүлүг атты тывыскан.

Бүдүрүлгеге бедик көргүзүглери база хөй-ниити ажылынга идепкейлиг киржилгези дээш Мария Васильевна Сафронова Күш-ажылдың Кызыл Тук ордени, «Күш-ажылчы эрес-маадырлыг чорук дээш», «Эрес-маадырлыг күш-ажыл дээш, В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чылын демдеглээри-биле» деп медальдар-биле шаңнаткан.

Мария Васильевна Сафронова—ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга төлептиг кандидат.

БИСИҢ ЧУРТУВУСТА

БРАТСК ӨЗҮП ТУРАР

БРАТСК. Братскиниң Соңгу-Барыын талазында чаа микрорайоннуң тудуу эгелээн. Аңаа 185 муң дөрбелчин метр чурттарга бажыңнарын, ийи школаны, дөрт уруглар садын, садыг төвүн, 1200 олуттуг кинотеатрны, элээн каш магазиннерни тудар ужурлуг. Тудуг доозулган соонда ол районнуң чурттакчыларының саны 30 муң чедер.

Чоокта чаа бодунуң назы четкенин дөмдеглээн Ангара эринде ол аныяк хоорай дүргеи өзүп турар. Ооң чону дөрт чыл дургузунда — ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдадан бээр эрткен үе дургузунда — 31 муң кижиге өскен. Ол үе дургузунда ында 455 муң дөрбелчин метр чурттарга шөлүн, элээн каш школаларны туткан.

Братск чүгле калбарып эвес, харын-даа өрү дээрже база өзүп турар. Ооң кудумчуларынга сөөлгү чылларда тос болгаш он ийи каът бажыңнар көстүп келген.

(СЭТА-ның корр.).

ОРУК ТУДУУНДА

ЯКУТСК. (СЭТА-ның корр.). Май 27-де Якутиядан келген аныяктарның баштайгы бөлүү Байкал — Амур аразының оруунуң тудуунда ажылдап эгелээн. Келир үениң Беленькая станциязында (Байкал — Амур аразының Тындин-Чульман участогунда) ол 567 дугаар тудуг-монтаж поездизиниң коллективи вокзалды, станция тудугларын, котельнаяны, чурттарга бажыңнарын тудар ужурлуг.

Тудугжуларның уткуштур планын өзүгаар Беленькая станцияга чедир бо чылдың төнчүзүнде Сибирьниң кол оруундан поездилер чоруп турар апаар.

Чоокку үеде Байкал—Амур аразының оруунуң тудуунче аныяктарның ам-даа ийи бөлүү чеде бээр деп турар.

ФЕРМАЛАРДА

КУРГАН. (СЭТА). «Кургансельмаш» заводу июньнуң чагыын өзүгаар саалданың «Тандем» деп херекселдерин хереглекчилерже түүрүп чорудуп эгелээн. «РСФСР-ниң кара эвес хөрзүнүүг черлериниң көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер хемчеглер талазы-биле СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын өзугаар ук девискээрниң колхозтарының болгаш совхозтарының чагыын ол заводтуң ажыл-ишчилери эрте күүседип бээр деп шинтирлээнгер. Ол завод Горький, Новгород, Смоленск, Калинин областарга «Тандемнер» кылып бээриниң чартык чыл даалгазын күүседипкен.

УЛУСЧУ УНИВЕРСИТЕТТЕР

ВЛАДИВОСТОК. Ыраккы Чөөн чүктүң пароход эргелелиниң чүк судноларында, дош бузар корабльдериндe болгаш пассажирлер лайнерлериндe ийи чүс ажыг улусчу университет тургустунган. Далай ажылишчилериниң ол крайның боттуг экономиказын, төөгүзүн, литературa, уран чүүлүн оларда өөренип турар.

Университеттерде кичээлдээриниң чүүл-бүрү хевирлерин ажыглап—дыңнакчыларга лекциялар номчуп берип, темалыг кежээлерни экскурсияларны эрттирип, семинарлар, беседалажылгалар организастал турар. Россия Федерациязының Чогаалчылар эвилелинин болгаш Чурукчулар эвилелиниң салбырлары, чурт шинчилелиниң В. К. Арсеньев аттыг музейниң ажылдакчылары ол университеттерге улуг дузаны чедирип турар.

Хөй-ниити көрүлдезинге «Хоочун большевик», «Владивосток пионери», «Витим» болгаш «Свирск» теплоходтарның университеттери эң эки деп саналган.

(СЭТА-ның корр.).

«ШЫЛГАКЧЫ» АППАРАТ

ПРОВИДЕНИЕ суурнуң профессионал-техниктиг училищезинге бир хүн радиотехника болгаш радиоаппаратура өөренир кичээлдер элдептиг эгелээн. Башкы Юрий Кошелев тема аайы-биле бижээн айтыырларлыг саазыннарын өөреникчилеринге үлеп бергеш, чугаалаан:

— Харыыларын демдеглел бижээн саазыннардан тыпкылап алыр силер. Олар — шын болгаш шын эвес—элээн хөй эвеспе. Эң четче деп көргениңнерни шилип алыр силер. Шилип алган саазынынар база-ла, өскелери дег, дугаарлыг болур. Столдарда силерниң мурнарда кнопкалар эптегилеп каан. Оларның бирээзи-ле харын дугаарларының бирээзи-биле дүүшкен. Эгелей беринер...

Кабинетке ыржым апарган. «Шылгакчы» аппарат ажылдай берген. Өөреникчи оол саазында бижээн айтыырларның санының аайы-биле дөрт катап кнопка базарга, самбыра кырында көргүзүг медээзи база ынча катап чыраан. Аппарат «Кончуг эки» деп ниити демдек көргүскен.

«Шылгакчы» аппаратты Ю. Н. Кошелевтуң удуртулгазы-биле өөреникчилер боттары чогаадып тургузуп алган.

(СЭТА-ның корр).

Политмассалыг ажыл

КИЖИ БҮРҮЗҮНГЕ ЧЕДИРЕР

СЭКП ТК-ның декабрь (1973 ч.) Пленумунуң шиитпирлериңге, СЭКП Төп Комитединиң партияга, совет улуска Кыйгырыының сорук кирген Таңды районнуң партия, совет болгаш өске-даа хөй-ниити организациялары ажылчы чоннуң ортузунга организакчы болгаш политмассалыг ажылды калбарткан. Ол бүгү ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдага белеткел ажылы-биле улам күштелген.

Районнуң ажыл-ишчилери СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин, тоску беш чылдың тодарадыкчы чылының планыг онаалдаларын амыдыралга боттандырар, ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулда хүүнүнге күш-ажылчы чедишкиннерлиг ужуражыр дээш шудургу ажылдап турар.

СЭКП Таңды райкому болгаш райкүүском соңгулдага уткуштур белеткел ажылын тускай план өзугаар чорудуп турар. Агитаторлар, пропагандистер база политинформаторлар-биле ажылды күштелдирген. Эң ылангыя политинформаторларны тус-тус тема аайы-биле ажыл-агыйларга хуваап, быжыглааны оларның чон ортузунга идепкейлиг ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургускан. Олар Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың иштики болгаш даштыкы политиказын, көдээ ажыл-агыйының база үлетпүрүнүң экономиказының, улус өөредилгезиниң болгаш культураның чедишкиннериниң база делегей байдалының дугайында политинформацияларны тус-тус темалар аайы-биле чорудуп келген. Политинформаторларның мынчаар чорудуп турар ажылы оларның мергежилин бедиңнерге улуг дузалыг болган.

Бо чылын районга политинформаторларның семинарын база тус-тус бөлүктер аайы-биле эрттирерин практикалап эгелээн бис.

Соңгулда кампаниязы-биле холбаштыр агитаторларның болгаш политинформаторларның саны көвүдээн. Районда ам 400 агитаторлар, 200 политинформаторлар идепкейлиг ажылдап турар. «Революцияның чалбыыжы», «Шамбалыг», «Тиилелге» совхозтарда партия организациялары политинформаторларның болгаш агитаторларның ажылын эки организастаан. Оларның чон ортузунга чорудуп турар политмассалыг ажылы ханы утка-шынарлыг.

Олар ам СЭКП ТК-ның бүгү соңгукчуларга Кыйгырыын чон ортузунга тайылбырлап, таныштырып чоруп турар.

«Тиилелге» совхозта 50 хире агитаторлар бөлүүн дуржулгалыг башлы Х. О. Пинов эки удуртуп турар. Агитаторларның ажылы тускай планныг.

Совхозтуң механизаторлары амгы үеде хову-шөлдерде часкы хову ажылдарын шалыпкын чорудуп турар. Ынчангаш агитаторлар механизаторларның ортузунга ажылын база идепкейжиткен. Агитаторлар Х. О. Пинов, В. О. Янчат, Д. С. Дандар болгаш өскелер-даа ажыл-ишчилерге совет соңгулда системазының, социалистиг демократияның, совет улустуң күш-ажылчы чедишкиннериниң дугайында болгаш оон-даа өске темаларга солун лекция, беседаларны номчуп берген.

Районнуң агитпунктуларының эргелекчилериниң база агитколлективтериниң удуртукчуларының хүралдары тус-тус ажыл-агыйы бүрүзүнге болгулаан, оларның хүн бүрү кылып турар ажыл планын партия организациялары хайгаарап, оларга дузаны доктаамал көргүзүп турар.

Районда ниитизи-биле 22 агитпунктулар, 18 агитколлективтер ажылдап турар. Эки ажылдыг агитпунктуларга С. К. Тока аттыг совхозтуң төвүнде агитпунктуну (эргелекчизи Л. Кашина), Көдээ ажыл-агыйы дуржулга станциязының Хадыш-Аксында агитпунктуну (эргелекчизи М. Самба) адап болур. Л. Кашина каш чыл улаштыр ол агитпунктуну эргелекчилеп келген. Ол чылдың-на ажылга мергежип, агитпунктуның ажылынга, ооң дерилгезинге чаа-чаа күүлдерни тып, немеп ап турар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң соңгулдазынга уткуштур районнуң ажыл-ишчилериниң күш-ажылчы көдүрлүүшкүүн бедээн. Коллектив бүрүзү бедиткен хүлээлгелерни алган ажылдап турар. Ооң чижээнге «Революцияның чалбыыжы» совхозтуң С. Каадыр-оолга удурткан хойжу бригадазын алап болур. Бригаданың хойжулары төрүүр 100 хойга онааштыр 112 хураганнарны онча-менди доруктурып өстүрген. Ам олар хөй кыргыллазының ажылынга хынамчалыг белеткеннип турар. Ол ышкаш ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң Кара-Булуң сүт-бараан фермазы эки ажылдыг. Ферма дөрт айларның дургузунда 2104 тонна сүт бүдүрер планын 2519 тонна чедир күүседткен. Ында мурнакчы саанчылар З. Реодько бир инектен-не 1136 литр сүттү, Ф. Иванова—1078 литр, а Е. Бужуева—1045 литр сүттү саап алгылаан.

Районнуң политинформаторларының, агитаторларының, лекторларының, соңгулда участоктарының комиссия кежигүнериниң, агитпунктулар эргелекчилериниң, агитколлективтер удуртукчуларының бир хүннүг семинарын СЭКП Тыва обкомунуң лекторлар бөлүүнүң дузазы-биле район төвүнге организастап эрттирген.

Үстүүде адаттынган чедишкиннер-биле чергелештир чон ортузунга чорудуп турар политмассалыг ажылывыста чедир кылдынмайн турар үүлдер барын айтыры чугула.

Соңгулда хүнү чоокшулаан тудум агитас-массалыг ажылды көдээниң ажыл-ишчилериниң ортузунга улам-на күштелдирери бистиң кол соңулгавыс деп чүвени утпас ужурлуг бис. Ындыг болза-даа, сөөлгү чоруткан хыналда-биле алыр-га, С. К. Тока аттыг совхозтуң Каык, Чал-Кежиг салбырларында, Хову-Аксының чамдык албан организация черлеринде бо ажылды кошкак чорудуп, агитаторларның ажылын шын хуваавайн, оларга чогуур боттуг дузаны чедирбээни-биле соңгукчуларның иштинден ам-даа кым дээш бадылаарын билбейн турар кижилер бар бооп турар. Ол черлерде соңгукчуларның дандызын четчелеп кылбааны база илерээн.

Эң ылаңгыя маңаа Бай-Хаакта албан организация черлеринде агитаторлар-биле ажылды четпес организастап турарын айтыр апаар. Бай-Хаак ортумак школазында партия организациязы (секретары В. И. Табаев), районнуң харылзаа конторазында (партия организациязының секретары Н. Н. Иконникова) боттарының агитаторларын чогуур участоктарынче үндүрбейн турган.

Бо хүннерде соңгулда кампаниязында чугула ажылдарның бирээзи депутаттарның кандидаттары-биле ужуражылгалар чоруп турар. Ужуражылгалар тускай тургускан график өзугаар бедик организастыг деңнелге «Революцияның чалбыыжы», «Тиилелге» совхозтарга эрткилээн. Ынчангаш депутаттарның кандидаттары дээш июнь 16-да чаңгыс кижи дег бадылаар дээш тайылбыр ажылын калбартып турар бис. Ол ышкаш СЭКП ТК-ның бүгү соңгукчуларга база ССРЭ-ниң хамаатыларынга Кыйгырыын чон ортузунга таныштырып, ооң-биле чергелештир үстүнде адаттынган четпестерни чайладыр дээш ажылдап турар бис.

С. ООРЖАК.

СЭКП Таңды райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи.

Туранның амыдырал хандырылга комбинадының ажылышчилери районнуң чонунга ачы-дуза чедириниң хөрээнге эвээш эвес үлүүн киирип турар. Ында ам ачы-дуза чедириниң 10 ажыг хевириниң ажылдары шиңгээттинип алдынган. Коллективте партия организациязы улуг эвес-даа болза ажылчыннарны, инженер-техниктиг ажылдакчыларны түүкүлдүг ажыл-херекче мобилизастаар талазы-биле болгаш оларның күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейин көдүрер талазы-биле улуг рольду ойнап, политмассалыг ажылче доктаамал кичээңгейни салып турар.

УЛАМ ЭКИ АЖЫЛДААР

Ында ажылдап турар коммунистер бүдүрүлгениң чугула участоктарында быжыглаттынган. Олар күш-ажылдың мурнакчылары бооп, ажыл-ишчилерни соруктуг ишче хей-аът киирип турарлар. Ындыгларга экскаваторщик Я. Житко, пилорамщик А. Попов, ыяш дилер цехтиң мастери А. Бородников, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары А. Фимена, Е. Баяндина болгаш өскелерни хамаарыштырып болур. Партия эге организациязының секретары аныяк коммунист А. Писарев комбинаттың механиги, ол• чүгле бедик мергежилдиг специалист эвес, бодунуң партийжи даалгазын эки күүседип, хөй-ниити ажылынга идепкейин, организакчы чоруун көргүзүп келген.

Партия организациязы эрткен айларда 4 хуралды эрттирген. Аңаа партия документизиниң солуушкунунуң түңнеганизациязы, месткому, тодарадыкчы чылдың планныг даалгаларын хуусаа бетинде күүседир дээш, ажыл-агыйының чорудулгазында четпестерни чайладырынче, курлавырларны тып, чогаадыкчы, эгелекчи саналдарны боттандырарынче улуг кичээңгейни салып турар.

Мурнунда чылларда даараныла цегиниң ажылдакчылары, ажылдарны тустузунда кылып турганнар болза, олар ам бригадалыг ажылдаар аргаже шилчип кирген. Ол цехтиң ажылдакчыларын үш бригадага үскен. Мооң-биле холбаштыр социалистиг чарыштыы бригадалар аразында организастаан. Цех бирги кварталдың бүдүрүлге планын 124,4 хуу, дөрт айның планын 132 хуу күүсеткеш, бүдүрүлге иштинге чарышка бирги черии алган. А бригадалар аразының чарыжынга Е. Баяндинага баштаткан платье даараар бригада бирги черге кирген.

Районнуң амыдырал хандырылга комбинадының ажылышчилери Курган область Куртамыш районнуң амыдырал хандырылга комбинадының депшилгелиг дуржулгазын өөренип коору-биле тускай төлөөлерни чоруткан. Оларның аргазын ажылдаары-биле «Өөк», «Саян» совхозтарда, Эәрбектің бичии хандырылга бажыңнарын янзы-бүрү чагыларны комплекстиг байдалга хүлээп алыр пунктулар кылдыр эде организастаан. Чагыг хүлээп алыр тускай ажылдакчыларны өөреткен. Улавас ындыг пункт Шивилигте база ажыттынар. Мында ажыктыг чүүл чагының шөнарын экижидип, ооң хуусаазын дүргедип турар. Чүге дээрге чагыларны районнуң амыдырал хандырылга комбинады күүсеткеш комплекстиг пунктуга эккеп дужаар, азы ырак черден келген чагыларны шуут чедирип берип турар.

Ооң-биле холбаштыр районнуң амыдырал хандырылга комбинадының мурнунда чоннуң өзүп турар негелдезин долузу-биле хандырарында бергелер барын ооң удуртукчулары чугаалап турар. Ам дээрезинде комбинаттың мебель цеги бодунуң бүдүрүлге планын күүседип турар болза-даа элээн үе эрткенде ону күүседири безин бергедей бээр. Чүге дээрге чоннуң негелдезин өзугаар амгы үениң эптиг, чараш стол, сандайларын, өске-даа бажың херекселдерин комбинаттың бичии цеги чогуур деңнелге чедир кылып шылдавазы билдингир. Эрткен чылдарда комбинат колхозтан, хуу кижилерден чагыларны алгаш септелге-тудуг ажылын кылып турган. Амгы үеде ындыг чагыглар барык-ла чок бооп турарының түңнелинде планда көрдүнген акша-хөренги четче ажыглаттынмайн турар.

Чоннуң өзүп орар негелделерин долу хандырарын, хандырылга ажылында четпестерни чайладырының дугайында айтырыгларны чоокта чаа болуп эрткен СЭКП Тыва обкомунуң II пленумга чугаалашкаш, тускай шиитпирни хүлээп алган. Ук шиитпирни күүседип, чонга хөй талалыг, эки шынарлыг ачы-дузаны чедирер дээш Бии-Хемниң амыдырал хандырылга комбинадының ажыл-ишчилери бүгү күштү салып турар.

В. ОЙДУП

Политиктиг беседа

ПАРТИЯНЫҢ БАШТАЛГАЗЫ-БИЛЕ

Бистиң чуртувус бүгү улустың байырлалы—ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгулдага уткуштур белеткеиип турар.

Күрүне эрге-чагыргазының дээди органынга бо соңгулда СЭКП-ниң XXIV съездизиниң соонда бир-ле дугаарында болуп эртери ол. Съездиниң төөгүлүг шиитпирлерин боттандырбышаан, совет кижилер тоску беш чыл планын боттандырарынга ажыл-агый база культура тургузуушкунуның бүгү адырларының талазы-биле шылгарацгай чеднишкиннерни чедип алган.

ССРЭ-ниң Дээди Советинге чаа соңгулдага Коммунистиг партия мурнундагызы ышкаш партия кежигүнү эвестер-биле чаңгыс аай блок, эвилел болуп алгаш киржип турар. Ол чаңгыс эп бүгү үелерде шылгаттынган, совет тургузугның быжыг база бузулбас чоруунуң үндезини, бистиң бүгү тиилелгеливистиң үнер дөзү бооп турар.

* * *

СЭКП-ниң Уставында: «Партия чон дээш ажылдан база чонга бараалган турар» деп бижээн. Ленинчи партия бодунуң хөй талалыг бүгү ажылчорудулгазы-биле Уставтың ол чугула принциптеринге шыгчызын бадыткап, ажылчын аңгыны, бүгү социал болүктериниң сырый каттыжыышкынының илерели болур, ол болза коммунистиг тургузуушкунуну сорулгаларын шиитпирлээринге профэвилелдериниң ролюн быжыглап турар. Социалистиг чарышты калбартырынга оларның ролю аажок улуг, ам чарышта 78 миллион ажыг кижи хаара туттунган.

Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунга болгаш аныяк салгалдың коммунистиг кижизидилгезинге партияның курлавыры, оон шынчы дузалакчызы комсомол болур. Ол болза аныяктарның иитилелполитиктиг, массалыг организациязы-дыр. ВЛКСМ-ниң XVII съездизинге чугаазында эш Л. И. Брежнев мынча дээн: «Бистер, коммунистер, бистиң аныяктарывыска чоргаарланып турар бис. Бистиң чурттуң мун-мун, миллион-миллион, харын-даа он-он миллион оолдар, кыстарының салым-чолу комсомол-биле тудуш холбаалыг. Комсомол хөй миллион совет кижилериниң намдар төөгүзүнүң чарылбас кезээ, а бистиң Төрээн чуртувустуң мөңгеде аныяк шынарының боттуг херечизи апарган».

Комсомолдуң тускайлаң чоруун партия хөгжүдүп база оон салдарын күштелдирип, комсомол организацияларының үнелиг эгелээшкиннерин деткип, күрүнеии эргелеп-башкарарынга ВЛКСМ-ниң киржилгезин хандырып турар. 1973 чылда чер-чер Советтеринге 380 мун хире комсомолчу соңгуткан. Ажылчы чоннар депутаттарының бүгү Советтеринде аныяктар хереэниң комиссиялары ажылдап турар.

Массалыг организацияларның күжүнүң үнер дөзү оларга кезээде Коммунистиг партияның удуртулгазы болуп келген болгаш болуп артардаа. Ажылчы чоннарның каттыжышкынының ажылының деңнели, оон ажыктыы ында ажылдап турар коммунистерниң идепкейинден хамааржыр. Массалыг организацияларда коммунистер партияның политиказының шуут боттандырыкчылары болур.

Партийжи удуртулга дээрге политиктиг удуртулга болур. Ол болза чагырар, дужаар дээни ол эвес, удуртурда бүзүредилгениң, кижизидилгениң аргазынга, массаның бот-тывынтыр ажыл-чорудулгазының база инициативазының хөгжүлдезинге даяныр апаар. Күрүне болгаш хөй-иитии организацияларының ажыл-чорудулгазының иитии шугумун партия тодарадып, экономиктиг болгаш социал тургузуушкунуну эң чугула айтыырларының талазы-биле директиваларын ажылдап кылып турар. Партияның удуртулгазы ол ышкаш кадрларны шилип алырынга, оларны таарыштыр тургузарыга база кижизиринге, хүлээп алган шиитпирлерни амыдыралга боттандырары дээш шыңгыы контрольга илергейлеттинип турар.

Ажылчын аңгының болгаш бүгү ажылчы чоннарының политиктиг удуртукчузу болур ролюн Коммунистиг партия алдугайында Хоойлу», а ол ышкаш ССРЭ-ниң Дээди Советинің палаталарының доктаамал комиссияларының, эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтериниң доктаамал комиссияларының дугайында чаа Дүрүмнер маңаа чугула ужур-дузалыг бооп турар.

Иитилелди эргелеп-башкарарынга, ол ышкаш профэвилелдери, комсомол ышкаш, хөй-иитии организацияларын дамчыштыр ажылчы чоннарны кириштиринин партия боттандырып турар. Профэвилелдери коммунизмниң школазы болур дээрзиниң дугайында ленинчи принципти улам хөгжүтпүшаан, партия оон ролюн кажангызындан-даа артык бедидип турар.

Амгы үеде профэвилелдери бодунуң хүрөөлеңинге барыкла бүгү ажылчын аңгыны, бүгү күш-ажылчы интеллигенцияны, көдээ ишчилерниң дыка хөй кезиин каттыштырбышаан, чүс миллион ажыг кежигүннүг бооп турар. Профэвилелдериниң дүрген өзүлдези, оон массалыы, оларның социал баазазының калбарганы ажылчын аңгыны долгандыр бүгү социал бөлүктериниң сырый каттыжыышкынының илерели болур, ол болза коммунистиг тургузуушкунуну сорулгаларын шиитпирлээринге профэвилелдериниң ролюн быжыглап турар. Социалистиг чарышты калбартырынга оларның ролю аажок улуг, ам чарышта 78 миллион ажыг кижи хаара туттунган.

Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунга болгаш аныяк салгалдың коммунистиг кижизидилгезинге партияның курлавыры, оон шынчы дузалакчызы комсомол болур. Ол болза аныяктарның иитилелполитиктиг, массалыг организациязы-дыр. ВЛКСМ-ниң XVII съездизинге чугаазында эш Л. И. Брежнев мынча дээн: «Бистер, коммунистер, бистиң аныяктарывыска чоргаарланып турар бис. Бистиң чурттуң мун-мун, миллион-миллион, харын-даа он-он миллион оолдар, кыстарының салым-чолу комсомол-биле тудуш холбаалыг. Комсомол хөй миллион совет кижилериниң намдар төөгүзүнүң чарылбас кезээ, а бистиң Төрээн чуртувустуң мөңгеде аныяк шынарының боттуг херечизи апарган».

Комсомолдуң тускайлаң чоруун партия хөгжүдүп база оон салдарын күштелдирип, комсомол организацияларының үнелиг эгелээшкиннерин деткип, күрүнеии эргелеп-башкарарынга ВЛКСМ-ниң киржилгезин хандырып турар. 1973 чылда чер-чер Советтеринге 380 мун хире комсомолчу соңгуткан. Ажылчы чоннар депутаттарының бүгү Советтеринде аныяктар хереэниң комиссиялары ажылдап турар.

Массалыг организацияларның күжүнүң үнер дөзү оларга кезээде Коммунистиг партияның удуртулгазы болуп келген болгаш болуп артардаа. Ажылчы чоннарның каттыжышкынының ажылының деңнели, оон ажыктыы ында ажылдап турар коммунистерниң идепкейинден хамааржыр. Массалыг организацияларда коммунистер партияның политиказының шуут боттандырыкчылары болур.

Партийжи удуртулга дээрге политиктиг удуртулга болур. Ол болза чагырар, дужаар дээни ол эвес, удуртурда бүзүредилгениң, кижизидилгениң аргазынга, массаның бот-тывынтыр ажыл-чорудулгазының база инициативазының хөгжүлдезинге даяныр апаар. Күрүне болгаш хөй-иитии организацияларының ажыл-чорудулгазының иитии шугумун партия тодарадып, экономиктиг болгаш социал тургузуушкунуну эң чугула айтыырларының талазы-биле директиваларын ажылдап кылып турар. Партияның удуртулгазы ол ышкаш кадрларны шилип алырынга, оларны таарыштыр тургузарыга база кижизиринге, хүлээп алган шиитпирлерни амыдыралга боттандырары дээш шыңгыы контрольга илергейлеттинип турар.

Ажылчын аңгының болгаш бүгү ажылчы чоннарының политиктиг удуртукчузу болур ролюн Коммунистиг партия алдарлыы-биле күүседип турар дээрзин бистиң боттуг амыдыралывыс тодаргай бадыткап турар, совет улусту партия ленинчи орук-биле бүзүрелдиг эккел чоруур. Ол бүгү социализмниң дайзыннарының калчаалыг кылыктанышкынын болдуруп турары черле билдингир. Совет Эвилелиниң талазы-биле хөй санныг буржуаз «специалистер» иитилелге партийжи удуртулганың идеязын карартып бужартадырын, чуртту эргелеп-башкарарынга ажылчы чоннарны кириштиринин дугайында ленинчи идеяны нүүлдээрин янзы-бүрү аргалар-биле оралдажып турар.

Коммунистиг партияның иитилелге удуртукчу болур чоруу күрүне болгаш хөй-иитии организацияларының ролюн кудуладып турар деп буржуаз нүүлдекчилер шуутап турар.

Коммунистиг партияже чүзүн-баазын ревизионисчи идеттер база-ла кажар овуузуниг халлаашкыннарын кылып турар. Оларның бүгү-ле нүүлдээшкиниг бижиглелдери болгаш медеглелдери Коммунистиг партияның бедик ат-алдарын баксырадырынче, оон ажыл-чорудулгазының ужурдузазын бичеледиринче, чонбиле оон чаңгыс эвин бузуп үрээринче угланган.

Ынчалзажок ревизионистериниң-даа, буржуаз идеологтарның-даа партия биле чонну удурланыштыр турган дээн ол бүгү оралдажыышкыннары чүдек бужары-биле буурап дүшкен. Бистиң чуртка сайзыраңгай социализмни тургускаының өндүр улуг төөгүлүг дүржүлгазы партияга удуртканы ажылчы чоннар массазының тодаргай сорулгалыг организастыг ажыл-чорудулгазыбиле чаа иитилелди тургузуп шыдаар дээрзин бүгү талазыбиле бүзүрелдиг бадыткап турар. Ынчаарга совет кижилер партияны долгандыр улам сырый каттыжып турар, партия чоннуң чарылбас кезии, оон авангарды болбушаан чоннуң эрге-ажыы, оон күзел-соруу дээш демисежип, оон угааны, алдары болгаш нүүрү болуп турар.

Бистиң чуртувус коммунистиг тургузуушкунуну материал-техниктиг баазазын тургузарының оруу-биле бүзүрелдиг кел чоруур. 1973 чылда дыка улуг чедиишкиннелиг болган. Ол бүгү ленинчи партияның удуртулгазының, совет улустуң чогаадыкчы күш-ажылының, Советтерниң, профэвилелдериниң, комсомолдуң идепкейлиг ажыл-чорудулгазының ачызында чедип алдынган.

1974 чылдың бирги кварталында Күрүне планының күүселдезиниң түңнелдерин чоокта чаа парлаан. Ол болза тоску беш чылдың тодарадыкчы чылында чурттуң экономиказының хөгжүлдези туруштуг бедик темпилиг уламчылап, СЭКП ТК-ниң декабрь (1973 чыл) Пленумунуң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Советиниң чедиги сессиязының салган сорулгаларын амыдыралга чедиишкиниг боттандырып турарын бадыткап турар. СЭКП ТК-ның партияга, совет улуска Кыйгырыынга харыы кылдыр алган бедик хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүседиринге совет кижилер долу шиитпирлиг.

* * *

Совет эрге-чагырганың эге үезинде-ле В. И. Ленин аныяк социалистиг күрүнеиің социалполитиктиг, экономиктиг болгаш культурлуг хөгжүлдезиниң кол-кол угланыышкыннарын тодараткан, бистиң улуг партиявысты бүгү талалыг быжыглаарының, чон-биле, масса-биле оон харылзаазын улам ханыладырының эргежок чугулазын ол айтып чораан. Ол ленинчи чагыгы эдербишаан, СЭКП коммунистиг тургузуушкунуңуң бүгү участоктарынга салдарын чайгылыш чок күштелдирбишаан, совет улустуң политиктиг удуртукчузу болур бедик ролюн алдарлыы-биле күүседип турар. Партия чон дээш ажылдан база чонга шынчы бараан бооп турар.

Б. МОРОЗОВ.
юридика эртемниериниң доктору, профессор.

Белеей бо хүннерде

ЧҮРЕКТИҢ ХАНЫЗЫНДАН УЖУРАЖЫЫШКЫН

БЕЛГРАД. (СЭТА-ның тускай корр). СЭКП ТК-ниң Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары А. П. Кириленкога баштаткан СЭКП-ниң делегациязы Крагуевац хоорайга барган.

Совет аалчылар «Црвена застава» заводка баргаш, аңаа оон цехтериниң ажылыбиле танышкан, ЮСФР-ниң ол эң улуг автомобиль бүдүрүлгезиниң ажылчыннары-биле чугаалашкан. Оон соонда аңаа митинг болган. Ону ЮКЭ-ниң завод организациязының секретары Р. Ковачевич ажыткан. СЭКП-ниң делегациязынга ол изиг байыр чедирген. СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев «Црвена застава»ны чораан болгай, оон-биле ужурашканын ажылчыннар кончуг эки билир. Совет Эвилелиниң автомобиль үлетпүрү-биле дем каттыштырып ажылдаарының хөгжүп турарынга бистиң кижилеривистиң сеткили ханып турар деп, ол демдеглээн.

Оон соонда СЭКП-ниң делегациязының баштыңы, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары А. П. Кириленкога сөс бээрге, ону чылганнар үр адыш часкап уткаан.

Оон чугаалааны болза, силерниң коллективиңер-биле ужуражыры бистиң шуптувустуң сагыш-сеткилинге өөрүнчүг-дүр. Маңаа болган хүлээп алыышкынны чаагай сеткилдиинге, бистиң Коммунистиг партиявыска, совет улуска хамааныштыр чугаалаан найыралдың сөстеринге чүректің ханызындан өөрүп тур бис.

СЭКП Төп Комитединиң, совет ажылчын аңгының, бүгү совет ажылчы чоннарның өмүнээзинден силерге болгаш силериниң нүүрүңерде бүгү югослав ажыл-ишчилерге — ажылчыннарга, тараачыннарга, интеллигенциига акы-дуңманың изиг байыры дамчыдарын, ажыл-ишке чедиишкиннерлиг болуруңарны, каң-кадык, аас-кежиктиг чурттаарыңарны күзээрин чөпшээреп көрүнер!

Бистиң делегациявыс Коммунистер эвилелиниң чалаанын ёзугаар ЮКЭ-ниң X съездизиниң ажылына киржип турар, ону билир болгай силер.

1962 чылда маңаа Леонид Ильич Брежнев чораан. Силерниң хоорайыңарның болгаш заводуңарның дугайында чылыг сактыышкыннарны ол утпайн чоруур. СЭКП ТК-ның Чингине секретарының дилээн күүседири болгаш силериниң коллективиңерге, югослав ажылчын аңгыга, бүгү югослав коммунистерге оон коммунистиг байыр чедиргенин, социалистиг чаалап алыышкыннарны быжыглап, хөгжүдеринге улуг чедиишкиннерлиг болуруңарны хүзээнин дамчыдары биске аажок өөрүнчүг-дүр.

Социалистиг тургузуушкунуң чайлаш чөк эртер ниити тодаргай үе-чагалары болгаш социализмниң ниити принцип болур мөзү-шынары, хевиршинчилери бар. Олар чокка социализм черле туруп шыдавас, ынчаарга иитилел амыдыралын организастаарының боттуг хевирлерин шилип алыры коммунистиг партия бүрүзүнүң, улус бүрүзүнүң иштикм херээ болур деп, 1971 чылда Югославияга чораан хүннеринде Л. И. Брежнев чугаалаан. Ол хевирлериниң ылгалдыы социалистиг күрүнелериниң харылзааларына өскележириниң ийикпе бүзүрешпезиниң кандыг-бир барымдаачылдагааны болган турбас ужурлуг деп чүвеге бистиң партиявыс ыяк бүзүрелдиг.

Ындыг болурун барымдаалап, интернационалисчи чижек хемчээлдерни, принциптерни сагып турган, совет болгаш югослав эштер бистериниң дем каттыштырып ажылдаарывысты быжыглап, бүгү хемчеглер-биле калбартырын бир деминг чедип ап турар. Совет Эвилели биле Югославияның улустарының акы-дуңма найыралының арыг дедтем оруу ажыттыынан деп бадыткап чугаалаарының бүгү барымдаалары бөгүн бар. Эштер Л. И. Брежнев биле И. Броз Титонуң аңаа эртеп ужуражыышкыннар аңаа улуг ужур-дузалыг болган. Ол ужуражыышкыннар партия, күрүне шугумунуң аайы-биле совет-югослав харылзааларны калбартырынга күчүлүг деткимчени берген.

Партийжи амыдырал талазы-биле бистиң харылзаалаарывыс улам ханылап, идепкейжип турар деп чүве онза чугула. СЭКП биле ЮКЭ-ниң аразында эш хуузунда, найыралдыг харылзааларны биргээр чугаалаарга, иитизи-биле совет-югослав харылзааларны хөөн киирер база бир камертон бооп турар. Ук харылзааларны чүүл-бүрү деңнелдерлиг тудуп турар.

СЭКП Төп Комитеди, ТК-ның Политбюрозу болгаш СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежнев совет-югослав найыралды быжыглаарынче үргүлчү кичээнгей салып турар. ЮКЭ Президиумунуң, оон Күүсекчи бюрозунуң талазындан, бистиң хүндүлүг өөнүүвүс, югослав коммунистериниң шылгараңгай удуртукчузу эш Иосип Броз Титонуң талазындан база ындыг базымны кылып турарын көрүп турарывысты бедин-биле үнелеп турар бис.

Социалистиг чурттарның аразынга өжэннежир чоруку канчап-даа турган өскүдүксээр, оон-биле катай совет-югослав харылзааларны баксырадыксаар күштер делейде бар деп чүвени бүгүде билир болгай. Бо чылдың апрель 15-те Сараево хоорайга эш И. Броз Тито ындыг оралдажыышкыннарны төлептиг ойтур шаап чугаалаан. Бистиң чурттарывыс биле партияларывыстың аразында харылзаалар ханылап турар бүзүрежилгелиг болгаш совет, югослав улустарның найыралын, акы-дуңма ёзузун моон соңгаар-даа быжыглаарынче деңге чүткүлүг деп, сеткил ханыышкынныг демдеглеп болур.

Коммунистиг партияга баштаткан бистиң улузувус ленинчи революстуг өөредилгете чырыттырган социализм тургузуушкунуңуң болгаш коммунизмче оңу хөгжүдериниң оруу-биле 57 чыл дургузында чоруп келген.

Июнькүн ортан үезинде биске күрүне эрге-чагыргазының дээди органы — ССРЭ-ниң Дээди Советиниң соңгулдалары болур. Ол эң чугула политиктиг болуушкуну бистиң партиявыс шыңгыы шылгалда, кылган ажылга улустуң үнелел бээри кылдыр бидип турар.

Ол харыысалгалыг үеге уткуштур чурттуң амыдыралының бүгү адырларына чаагай түнелдерни чедип алган бис деп бүрүн бүзүрелдиг чугаалап болур. А. П. Кириленко улус ажыл-агыйының чүүлбүрү адырларына совет ажыл-ишчилериниң чеднишкиннерин, СЭКП-ниң иштики политиказын, совет социалистиг демократияның хөгжүлдезин чугаалаан.

Бистиң партиявыс, оон Төп Комитеди, СЭКП ТК-ның Чингине секретары Леонид Ильич Брежнев XXIV съездиниң бадылаан Тайбың программазын амыдыралга боттандырарынче улуг күженнишкинни салып турар деп, А. П. Кириленко оон ыңай чугаалаан.

Тайбынче күзел-чүткүл бо хүннерде бүрүн тодаргайыбиле югослав коммунистиниң X съездизинде илереп турар. Делегейниң эң чугула айтыырларының аайы-биле Совет Эвилелиниң болгаш Югославияның туруштары бүрүн дугжүп турар ийикпе аажок чоок деп чүвени демдеглевейн барып болбас. Совет кижилер ЮСФР-ниң тайбынга ыяк политиказын бедин-биле үнелеп турар.

Ам ниити-европа чөвүлел хуралының түннел кезиинге белеткелди доозар дугайында айтыыт европа политиказының кол өзээ бооп турар. Женевада бооп турар чугаалажыышкыннарга холбаштыр кызыгаарлар үреп болбазы — кол принципке хамаарыштыр оон киржикчилериниң чаңгыс аай сагыш-сеткилдиниң чугудазын айтыксаар-дыр мен.

Совет Эвилели биле Каттышкан Штаттар шуут удурланышкак социал туруштарлыг-даа бол, олар чаңгыс планетада чурттап турар. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын принциптерин барымдаалааш, совет-америк харылзааларны хөгжүдери, ССРЭ биле АКШ-тың кедилиг дем каттыштырып ажылдаары — соксаал чок эңдере чепсегленириниче чүткүлге онаажыр альтернатива. Эңдере чепсегленириниче чүткүл дайын өскүдөр айыылдыг. Совет-америк харылзааларны чазалдырар талазы-биле кылган чугула базымнарны, оон-биле чергелештир ядролуг дайынны болдурбас дугайында дугуржулгалар чарганың акы-дуңма социалистиг чурттар шын билип, деткээн, ынчангаш сеткил ханыышкынныг демдеглеп турар бис.

Тайбынны быжыглаарынга чедиишкиннер чедип алдынган турда, шиитпирлээри негеттинип турар нарын айтыырларны көрбээчеңнел болбас бис. Оларның бирээзи — Чоокку Чөөн чүкте бооп турар месилдежишкин, Совет Эвилели, Югославия, өске-даа акы-дуңма чурттар араб улустарның чөптүг демиселин шиитпирлиг деткип, израиль шериглериниң эжелээн бүгү девискээрлерден оларны үндүрерин болгаш Палестинаның араб улузуунуң хоойлу ёзугаар эргелерин хандырарын негеп турар. Ол месилдежишкинни политиктиг арга-биле таарыштыр соксадырын, Чоокку Чөөн чүкке чөптүг, быжыг тайбынны чүгле ындыг үндезиниг чедип алган туруп болур.

Империалистиг реакцияның иижэнинде «соок дайын» талалакчылары болгаш оларның чалчалары чепсээн салбайн турар. Ындыг болганда, аушкүүрлүг байдалды чавыыллдырарынга удурланганнарның чөңгээлерин кыңчыктырбайн барып болур-болбазы хамыктың мурнунда тайбың дээш демисел чорудуп турар күштериниң социалистиг күрүнелериниң күженнишкиннерин каттыштырындан хамааржыр.

Социализм чурттары биле национал-хосталгалыг шимчээшкиниің эвилелин улам ыңай быжыглаары, социалистиг күрүнелериниң болгаш кая-даа каттыштаашаан чурттарының шимчээшкиниің дем каттыштырып демисел чорударын калбартыры тайбыңның эргежыктарынга дугжүр ийик деп бистиң бүзүрелдивисти аңаа холбаштыр демдеглексээр-дир мен. Ук чурттарның шимчээшкинин быжыглаар хөй-хөй чүүлдерни Югославия кылган. Ол күштернин кол күзел-сонуургалдары даштыкы политиктиг сорулгаларга дүгжүп турар: империализмге, колониализмге болгаш неоколониализмге удур демисел, тайбың, бүгү улустарның хостуг, деңэргелиг хөгжүүрү дээш демисел ол.

Чугаамны доозуп тура, чүректің ханызындан найыралдыг хүлээп алыышкынынар дээш силерге өөрүп четтиргенимни база катап илергейлексеп, бистиң партиявыс, бүгү совет улус Югославияның улустарынга аңы-дуңмалышкы, эң чылыг сагыш-сеткилдиг деп чүвени демдеглексеп турмен, эргим эштер. Бистер ленинчи интернационалчы принциптерни сагып турган, бистиң найыралывыстың болгаш бүгү талалыг дем каттыштырып ажылдаарывыстың чедиишкиниг хөгжүп, быжыгарынга ажыктыг бүгү күүлдерни моон соңгаар-даа кылыр бис.

Эш А. П. Кириленконуң чугаазын чыылганнар улуг кичээнгейлиг дыңнаан болгаш адыш часкаашкыннары-биле хөй катап үзе кирген.

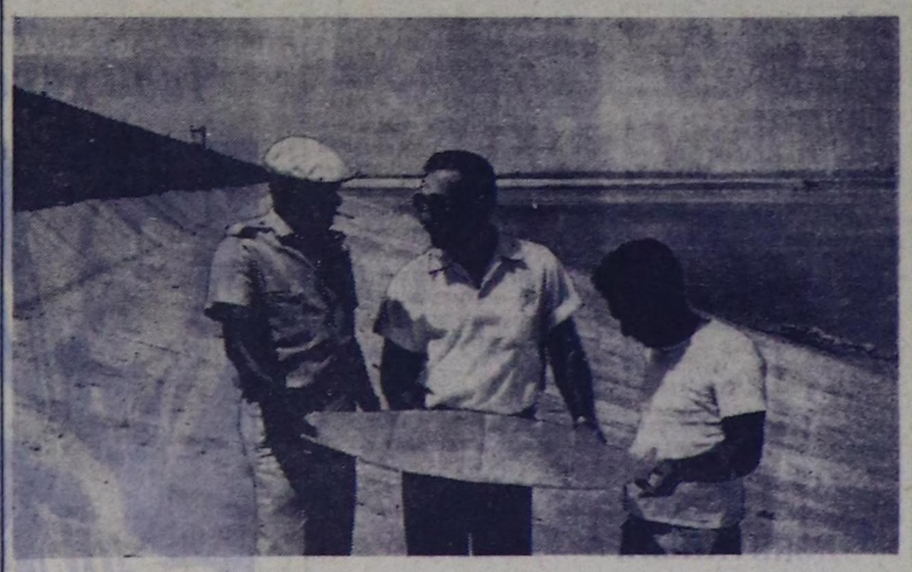

Кубага улусчу эрге-чагырга чылдарының дургузунда суг кадагалаар черлер хемчээли 75 катап улгаткан. Суг кадагалаар улуг, биче 360 ажыг черни, суггарылга системаларының калбак четкизин тургускан. Гидротехника тудуг-суурлары тарылга шөлдери биле чурттаачы чоннуг черлерни кадаашкындан, чайыктаар чаъстар үезинде үерлээриниден камгалап турар.

Кубаларның суггаттыг шөлдерни калбартырынга болгаш суг байлаан улам четче ажыглаарынга ССРЭ, Болгария, өске-даа социалистиг чурттар улуг дузаны чедирип турар.

ЧУРУКТА: Тбилисиден барган инженер-гидротехник И. В. Гургенидзениң болгаш оон куба эштериниң Пинардель-Рио можуда «Хувентуд» плотинаның чанында кылыр ажылдар планын чугаалажып турары.

Г. ПЕТРОВТУҢ фотозу.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

А. А. ГРОМЫКО ДАМАСКЫДА

ДАМАСК. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко Араб Социалистиг чаартылга партиязының Чингине секретары, Сирия Араб Республиканың Президентизи Хафез Асад-биле ужурашкан.

Найыралдыг болгаш ботботтарын долузу-биле билчириниң байдалынга эрткен беседа үезинде ССРЭ биле САР-ның аразынга харылзааларның хөй-хөй айтыырларын чугаалажып көрген.

Ылаңгыя Чоокку Чөөн чүкте байдалче онза кичээнгейни салган болгаш сирий фронтузунда шериглерни атказладырының айтыырларының талазы-биле санал-онал солчуушкунун кылган.

Оон мурнунда А. А. Громыко Араб Социалистиг чаартылга партиязының башталар черинин кежигүнү, САР-ның Премьер-Министриниң оралакчызы болгаш даштыкы херектер министри Абдель Халим Хаддам-биле база ужурашкан. Ол ужуражыышкын найыралдыг, чылыг байдалга бооп эрткен.

А. А. Громыко Х. Хаддам-биле чугаалажыышкынын үргүлчүлээн. Ол чугаалажыышкыннарга Чоокку Чөөн чүк айтырыын шиитпирлээринин болгаш ийи талага сонуургалдыг өске-даа айтыырларны көргеннер.

ДАМАСК. (СЭТА). Араб социалистиг чаартылга партиязының удуртулгазының кежигүнү, Сирия Араб Республиканың Премьер-Министриниң оралакчызы болгаш даштыкы херектер министри Абдель Халим Хаддам САР-ның удуртулгазының чалаанын ёзугаар ында чорун турар СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүң, ССРЭ-нин даштыкы херектер министри А. А. Громыконун алдары дээш эртенги шайлалга турган.

Шайлалга ойунде А. Х. Хаддам болгаш А. А. Громыко олар кыска чүве чугаалааннар.

Президент Хафез Асад-биле, өске-даа сирий удуртукчуларбиле ам бооп турар чугаалажыышкыннар Чоокку Чөөн чүкте төрүүдээлери көөрүнүн талалы-биле Совет Эвилели биле Сириянын туружунун дугжүп турарын база катап бадыткаан деп, А. А. Громыко чугаалаан. А ол совет-сирий найыралдыг харылзааларның моон-даа соңгаар бүгү талалыг калбарарынга, Чоокку Чөөн чүкке быжыг тайбынны тургузарын чедип алырынга эки үндезин бооп турар.

Эртенги шайлалга найыралдыг байдалга эрткен.

НЬЮ-ЙОРККА УЖУРАЖЫЫШКЫН

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). ССРЭ-нин Дээди Советиниң Национаддар Советиниң даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының даргазы, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, СЭКП ТК-ның секретары Б. Н. Пономарев болгаш ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаттары Г. А. Жуков, Л. М. Замятин, В. М. Кавун, З. П. Пухова, Б. И. Стукалин, Л. Н. Толкунов, А. Б. Чаковский олар эн улуг америк компанияларының биреэзи «Интернэшнл Бизнес мэшинс корпорейшнин» удуртукчулары-биле ужуражып, ол компанияның саналга төвүнүн ажылы-биле танышканнар.

А. Гречкону Х. Бумедьен хүлээп алган

АЛЖИР. (СЭТА). Алжирнин Революстуг Төвүлелинин Даргазы, Министрлер Төвүлелинин Даргазы болгаш национал камгалал министри Х. Бумедьен СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-нин камгалал министри, Совет Эвилелинин Маршалы А. А. Гречкону хүлээп алган.

Аңаа болган беседага ийи таланың сонуургалдыг айтыырларын чугаалажып көрген.

ЯКУБУ ГОВОН ЧУРТУНЧЕ ЧАНЫП ЧОРУПКАН

ТБИЛИСИ. (СЭТА). Нигерия Федеративтиг Республиканың күрүне болгаш федералдыг шериг чазааның баштыны, Чепсектиг күштернин кол командылакчызы генерал Якубу Говон май 28-те Тбилисиден Төрээн чуртунче чоруткан. ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун болгаш Совет чазактын чалаанын ёзугаар бистиң чуртка албаннын аянчоруун ол кылып келген турган.

Якубу Говон-биле кады оон ССРЭ-ге алын-чоруунун үезинде ону үдеп чораан нигерий күрүне ажылдакчылары база чаныпкан.

НОГААН БАЙЛАК

Шынаалар болгаш одар-белчиирлер кезээде ногаан шык болуп көзүлгүлээр, ол өйде тарылга черлери чүгле ногаарарын эгелеп турда, оларга ууг-сиген кидин болгулаар. Колхозтар, совхозтар ол өйде малдарын чайлагладып эгелээр. Бо чылын агаар-бойдустуң байдалы чайгы сезонну ажыдарын биче саадаткан, ынчалза-даа чаашкыннар болган соонда, одар-белчиир черлериниң ууг-сигени дүргеин-биле четчеленип эгелээн. Бо бүгү-биле холбаалыг бүгү кижилерге ногаан байлакты эң-не ажыктыы-биле ажыглаар дугайында изиг сагыш салыышкынарының хүннери келген, маңаа малдың продукциязын бүдүрерин көвүдедир болгай.

Июньнуң баштайгы чартыында Москвага ууг-сиген өстүрүкчүлериниң делегей конгрези ажыттынар. Бүгү диптерден специалистер, эртемденнер аңаа келир. Аңаа бистиң чугаалаар, көргүзер чүүлдеривис хөй. Совет чурттуң бойдуста мал чеми одары коичуг делгем — Тундраның одар-белчиирин санзваска, ол—300 миллион гектар. Ынчаарга бөгүн бис бойдустуң ол байлааның көвейинге чүгле чоргаарланып турар эвес, харын ону чаартып турарынң делегейде көстүп көрбээн хемчээлдиинге база чоргаарланып турар бис. Сөөлгү чылларда Совет Эвилелинде 2,5 миллион гектар—хөй чылдыг үнүштерлиг культурлуг одарны тургускан. Оларның бешки гектар бүрүзүн суггарып турар.

Чоокта чаа ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунуң коллегиязынга Россия Федерациязында бойдустуң мал одар-белчиирин улам экижидер дугайында айтыыгны чугаалажып көрген. Хөй колхозтар болгаш совхозтар ол ажылды идепкейлиг эгелээн. Ылаңгыя Оренбург, Ростов, Пенза, Ленинград областарның, Алтай крайның Татар болгаш Мордва АССР-лериниң ажыл-агыйлары бо талазы-биле онза үлегер-чижектиг. Москва чоогунга суггарылгалыг одар-белчиирни тургузарының планы ийи катап ажыр күүсеттинген: беш чылдың эгезинден бээр ону 27 мун гектарга көвүдеткен.

Суггарып каан ногаан гектар деп чүл ол? Москва чоогунда «Ленинчи херел» азы Мордовияның Краснослободск районунда «Найыралы» колхозта ол дээрге 10 мун чемгерилге единицазын берип турар. Бир чемгерилге единицазы деп чүл дээрге ол болза хоолулуунун талазы-биле бир килограмм сулага деңнежир чүве болгай. Ынчангаш бир гектар ындыг одар-белчиирниң оъдунуң дужуду 100 центнер сула тараазынга деңнежип турар-дыр. Аңаа шөлдерге ынча дүжүт черле алдынмас.

Ынчангаш сезон үезинде эки одар-белчиирлиг ындыг бир гектар черге малды семиртип турда, 4—5 тонна сүттү азы тонна эттти немелде кылдыр алыр арганы ажыл-агыйларга берип турар.

Россия Федерациязынга ниитизи-биле беш чылдын үш чылдарының дургузунда 1 миллион 140 мун гектар культурлуг одар-белчиирни тургускан, олардан 560 мун гектардан ажыгны суггарып турар. Ам көрдүнген планың хемчээли оон-даа улуг. Чүгле об чылын безин республикага 600 мун гектар үр чылдыг сигеннериниң одар-белчиирин тургузары көрдүнген, оларның иштинден 380 мун гектар суггаттыг болур.

Эвилелдешкен бүгү республикаларда, чурттуң бүгү черлериниде ногаан одарлыг шынааларны чаартырынче кичээнгей улам күштелип турар. Хөй-хөй районнарда олар болза эки шынарлыг болгаш чиик өртелтиг мал чеминиң хөл үнер дөстери болу берген.

Хөй чурттарның эртемденнери болгаш зоотехниктери мал ажылынга бүгү хевиринің рационнарын шеиеп келген, оортан илерээни —бойдустуң «саналдап бергениилен» дээрези черле чок болган. Шынаалардың болгаш одар-белчиирлерниң хоолулуг бүдүмелдер-биле байлак ногаан чемнери эңне ажыктыг болган. Ынчангаш ам Москвага ажыттынар деп турар делегей конгрезинге: «Хөрзүн—үүштер—малдар—мал ажылының продукциязы» деп айтыыгны чугаалажып көрүү-биле киирер деп турары таварылга эвес болдур ийин.

Д. СМИРНОВ.
(СЭТА).

А. С. Пушкиннің төрүттүнген хүнүнден бээр 150 чыл болурунга

ПУШКИНГЕ ҮНЕЛЕЛДЕР

Делегей культуразының сураглыг төлөөлекчилери А. С. Пушкинни бедии-биле үнелеп чораан. Оон чогаалдары делегейиин улустарының 100 хире дылларында очулдуртунган. Дыка хөй очулгаларны улуг-улуг национал шүлүкчүлер, чогаалчылар кылгылаан.

Пушкинни француз дылче очулдурган Проспер Мериме даштыкыга А. С. Пушкиниин чогаалчы ат-сураан баштай медээлээннериң бирээзи болган. Пушкинни ол эң улуг шүлүкчү деп санап чораан болган бодунуң «Кармен» деп тоожузунга орус шүлүкчүүнүң «Цыганнар» деп шүлүглелиниң сюжедин ажылаан.

Пушкиниң үежилериниң аразындан оон чогаадыкчы ажылын немец критик Фаргаген Фон Энзе тергиин эки билир чораан. «Сайзыралдың даэди чадазында четкен өске кандыг-даа поэзия-биле орус поэзияны дидим деңзээр дизе, Пушкиниң чаңгыс ыры-ла четчир» деп, ол бижээн.

Ынчалза-даа Пушкиниң үежилериниң иштинден оон дугайында Польшаның улуг шүлүкчүзү Адам Мицкевич ышкаш хөй чылыг сөстер бижээн кижи чок. «Пушкинни кымдаа солувас. Ынча хөй янзы-бүрү шынарларны ындыг бедик чергеи-биле бодунда катыштырган кижини чурт үгле чаңгыс катап бээр» деп, Мицкевич улуг орус чогаалчынын өлгени-биле холбаштыр чарлыышкынның сөзүнге бижээн. Мицкевич өске даштыкы номчуларга көөрде, Пушкиниң болу-биле таныш болгаш оон чогаалдарын орус дыл кырында номчуп чораан.

Европага революстуг көдүрлүүшкүнүң чылы болур 1848 чылдың бүдүүзүнде алдарлыг итали революсчу Джузеппе Мадзини европейжи культурада Пушкиниң ээлеп турар черин мынчаар тодараткан: «...удавас келир үеде Европаны эде тургузарының күүлүг фактору апаар ол (революстуг) шимчээшкиниң баштайгы медээлерин Мицкевич. Коллар, Пушкин ышкаш шүлүкчүлерден тып ап болур».

Пушкин бодунуң үезиниң бүгү улуг айтырыгларын өттүр көрүп чораан. Ол болдунуң үезинге чүгле эртем-билии-биле деңнешкен эвес, харын ону дыка мурнап турган.

Пушкиниң поэзиязында орус амыдыралдың бүгү талаларын чуруп көргүскенин Карл Маркс биле Фридрих Энгельс демдеглеп турган. «Евгений Онегинни» номчаап, Маркс биле Энгельс I эгениң мындыг одуругларын онза кичээнгейлиг көргеп.

«...Адам Смитти мактап номчуур,
Күрүнеиң догуиаарын,
Күчү кирип, байый бээрин,
Аваа аъш-чем өлбек турда,
Алдын ацаа херек чогун
Эки билир, белеи эвес
Экономчу кижи чораан.
Адазы оон оозун билбес,
Аърга, шөлүн өрээ төткен».

«Евгений Онегинниң» бо одуругларын Маркс бодунуң «Политиктиг экономииың шүгүмчүделинге» деп ажылынга сактып, Рикардонуң теориязында акша биле бараанны холуштуруп турарының дутайын чугаалааш, мынчаар бижээн: «Пушкиниң шүлүглелинде маадырның адазы бараан даэрге акшадыр дээрзин черле билип чадап турар. Ынчаарга акша дээрге бараан даэрзин орустар шагда-ла билип турган». Ол орус кижи—Пушкин болган. Ол-ла бодалды Энгельс бодунуң бир орус бижикчизинге бижээн чагаазынга улам хөгжүдүп, А. Смиттиң билбээн үүлүн «силериң Пушкинивер билир турган-на болгай» деп айыткан.

1899 чылда, Пушкиниң төрүттүнген хүнүнден бээр чүс чыл болган юбилейин Россияга калбаа-биле демдеглеп турда, европейжи парлалганың арыннарындан оон ады үш ай хиреле дүшпейн келген. Эмиль Золя пушкинчи хүннерни цивилизацияның байырлалы деп адап, бодунуң орус өнүктеринге чагаазынга мынчаар бижээн: «Бо хүн, силер өлүм чок Пушкиниин, амгы үениң орус литературазының адазының. генийин хүндүткеп демдеглеп турунарда, бүгү-ле сеткил-сагыжым-биле силерге каттыжып, аңаа чоргаарланып, аасхежиктиг тур мен... Национал чогаалдары бүгү кижи төрелгетеннии байлакшыткан бүгү ханы бодалчыларны хүндүткээри ышкаш, мен аңаа ынак мен. Оон мурнунга мөгейип турарымны бүзүреттим».

ССРЭ-ге 1937 болгаш 1949 чылдарда Пушкиниң юбилейлерии эрттирген тайылбырлалдар делегейге ёзулуг-ла сураглыг болгулаан.

1937 чыл. Теодор Драйзер чагаазынга мынча дээн: «Пушкин кымга-даа аштырбаан улуг магалыг лирик чораан. Оон сеткилиниң арыы, бодалдарының шынчызы, угаанының делгеми кымны-даа кайгадыр. Оон чамдыкта чиик чараш болгаш аялгалыг, чамдыкта нарын, чамдыкта мергеи, чамдыкта бөдүүн чогаалдары кезээде ханы уткалыг. Оон ёзулуг-ла бүгү делегей ужур-дузалы чогум-на оозунда».

Ромен Роллан мынча дээн: «Оон ат алдары болгаш оон чогаалдары нептерээрин күзээр мен».

Пушкиниң чогаадыкчы ажылынга чех чогаалчы Карел Чапек бедик үнелели берген. «Пушкин—улуг үлегер-дир... Пушкин улустарның одунганының дугайында уран үүлүг гениалдыг медээчи болган».

«Пушкин — сөксаал чоң ырлап чыдар, аржаан дамырактыр—деп, чили шүлүкчү Пабло Неруда 1949 чылда бижээн, —Пушкин алмаэтан бүткен даг дег чайыналып турар».

Пушкинчи байырлалдарга үүве чугаалааш, Мартин Андерсен-Нексе мынча дээн: «Пушкин дээрге чырык, кижи төрелгетениң оруун чыдыып чораан болгаш чыдыып турар кижи-дир».

«Кайызы-даа деңулуг ужурдузалыг генийлер болгаш улуг гуманистер—Пушкин биле Гёте орус болгаш немец улустарның бүгү-ле буянныг, чазгай бүдүжүүнүң илередикчилери-дир» деп, немец чогаалчы Иоганнес Бехер чугаалаан.

«Гениий аймак-сөөк болгаш социал моондактарны ажып эртип шыдаан Пушкиниң мурнунга мөгейип тур мен» деп, Герберт Уэллс бижээн.

Янзы-бүрү үелерде янзы-бүрү чурттарның культураларының ажылдакчылары. улуг орус шүлүкчүнүң делегейге ужур-дузазыл ынчаалдыр чаңгыс аай белии-биле үнелеп чораан-дыр. Ынчаарга Пушкиниин аммыралчы, хосталгага ынак поэзиязы бөгүн база-ла кижи төрелгетениң чыртыкылыг идеалдары дээш демиселче кыйгырыг бооп турар.

АЛЕКСАНДР ЗВОЗНИКОВ. (ПМА).

БИСТИҢ ЧУРТУВУСТА. Эрзиниң Мөренде. Куй. З. ЖУРАВЛЕВАНЫҢ фотозу.

Делегей делгелгези

«Кадык камгалал, медицина техниказы болгаш эмнер» деп делегей делгелгези Москваның «Сокольники» парыгында ажыттынган. Ол болза медицина эртеминиң болгаш техниказының эң улуг көрүлдези болур. Делгелгеде 22 чурттуң болгаш Барыын Берлииниң фирмалары, бүдүрүлгелери болгаш организациялары киржип турар. Делгелгениң сорулгазы —специалистери болгаш көрүкчүлерни кадык камгалалының сөөлгү чеднишкиннери-биле таныштырары, медицинаның эртем-техниктиг информациялары-биле, ажылдың дуржулгазы-биле таныжып, солчуру болур.

Делгелгеде эң улуг, совет бөлүкте 3000 хире экспонатты—совет медицинаның хөгжүлдезиниң белии деңнелин көргүзүп турар үүлдерни делгээн. Социалистиг чурттарның бүдүрүлгелери болгаш даштыкы садыг организациялары база хөй үүлдерни ында делгээн.

Ол дугайын совет болгаш даштыкы журналистерге кылган парлалга конференциязында дыңнаткан.

— Чонуң кадын камгалаары — совет күрүнеиң эң чугула сорулгаларының бирээзи. Ынчангаш ол делгелгени бистиң чуртувуска эрттирип турары таварылга эвес деп, ССРЭ-ниң кадык камгалал министри, делгелгениң оргкомитединиң даргазы академик Б. В. Петровский демдеглээн.

«Кадык камгалалы-74» деп делегей делгелгези делегейниң эртем-техниктиг болгаш даштыкы садыг кады ажылдажылгазын хөгжүдерине улуг үлүгү киирер деп ССРЭ-ниң садыг-үлетпүр палатазының президиумунуң даргазының бирги оралакчызы Е. П. Питовранов чугаалаан.

(СЭТА-ның корр.).

Суднолар соңгу чүкче чорупкан

Амур чоок-кавызының соңгу хемнериндe аргыжылга эгелей берген. Тайга-сынныг Амгуньнап теплоходтар чорупкан.

Хабаровск крайның соңгу талазында геологтар, тудугжулар, орукчулар, харылзаачылар ажылдап турар. Ол девискээрлерге чүүк чедирип бээри — Амурнуң хемчилериниң эң чугула сорулгаларының бирээзи. Соолгу үеге чедир аңаа нургулайында 60 тонна чүүк сөөртүр улуг эвес теплоходтар аргыжып турган. Амгы аргыжылга үезинде оларны 350 тонна чүүлтүг чоруур суднолар солаан. Теплоходтар боттарында электри күжү-биле ажылдаар краннарлыг, ынчангаш чүүлүн каяа-даа, хем өртээли чок черлерге безин дүжүрүп берептер аргалыг. Суднолар сугже шоолуг ханылавас, оон ачызында эрикке мырыңай чеде бээр.

Чаа теплоходтар бо хүнерде баштайгы аргыжылгазын кылып үнүпкен.

ХАБАРОВСК.

А. ТРОШИН, СЭТА-ның корр.

Чаа аргалар

Солнечный комбинадының арыглаашкын фабриказында магнит (соруиза) күжү-биле вольфрамит арыглап алырының үлетпүр дериин ажылдады берген.

Ол агрегат ховар дээн эң хөй металлдыг вольфрам холуксаазын алыр арганы бээр. Ынчангаш ук бүдүрүлге чери бо чылын чүс-чүс муң рубльдиң продукциязын немей бүдүрер аргалыг болур.

Солнечныйның Комсомольск чоогунда чер байлаа арыглаар комбинады — чурттуң өөн талазында улуг-улуг ындыг бүдүрүлге черлериниң бирээзи. Оон рудниктеринде хөй-хөй металл холуксаалыг касситеритти казып тып турар. Комбинатта кол ажыл-биле капсырлаштыр чес холуксаазын арыглап алырының технологиязын ажылдалга шингээдип алган. Чаа «Перевальный» рудниктi ажыглалга киирерге, коргулчуп үндүрүп ап болур арга база бар апаар.

ХАБАРОВСК.

И. САМОЙЛОВ, СЭТА-ның корр.

Эртем ёзугаар...

Ыраккы Чөөн чүктүң политехниктиг институдунда бүгү тускай эртемнер аайы-биле студентилерге «Бүдүрүлгени эртем ёзугаар башкарарының үндезиннери» деп өөредилге курузунуң лекцияларын номчуп берип турар апарган. Херек кырында ындыг эртем башкылаарының баштайгы дуржулгазы ол болган. Институтта башкылаарының методиказын боттарының күжү-биле төлевилеп тургускан, эргежок чугула литератураны шилип алган.

Лекциялар номчуп бээр кылдыр бүдүрүлге каттыжышкыннарының, заводтарының удуртукчуларын, Күш-ажылдың эртем-шинчилел институдунуң тускай эртемниглерин чалап келдирип турар.

Чаа өөредилге курузунуң номчулгалары чүүл-бүрү тускай мергежилдиг кадрлар белеткеп турар Ыраккы Чөөн чүктүң экономиктиг районунуң өске-даа техниктиг дээди өөредилге черлериндe база эгелей берген.

ВЛАДИВОСТОК.

Н. МОИСЕЕВ, СЭТА-ның корр.

СИМПОЗИУМ АЖЫТТЫНГАН

ЯКУТСК. (СЭТА-ның корр.). Май 28-те аңаа «Соңгу чүктүң биологтуг айтырыглары» деп симпозиум ажыттынган. Ында эвилелдешкен республикаларын 90 ажыг университеттериин, эртем-шинчилел институттарының, академияларының болгаш ведомстволарының төлөөлекчилери киржип турар.

Ол эртем чыыжында чугаалажып турар айтырыглардың эң колу—Кыдыкы Соңгу чүктүң байдалынга кижиниң чанчыгып, тааржыры бооп турар.

Симпозиумга чеди секция ажылдаар. Соңгу чүктүн биологтуг күрлавырларын ажыглаарының айтырыгларын талазы-биле пленарлыг хуралдар болган.

ХҮНДҮЛҮГЛЕРНИҢ БИРЭЭЗИ

Таңды-Уланың белинде, ылаңгыя чайын кат-чимистиг, ногаан сыннарга хээлеткен Эллиг-Хем чурттаксанчыг-ла оран.

Коммунистиг партияның, Совет чазактың бүгү-ле чүвени кижиге, кижиниң чаагай чоруунга бараалгадып турарындан ында байдал шуут чаартының өскерилген. Эллиг-Хемде көрүсленчиг чараш сууржугаш чаттыла берген. Магазин, культура албан черлериндeн аңгыда, Чыргакының 200 ажыг өөреникчилиг сес чыл кадыкшылга школазы база бар. Чазаглыг оруктап автомашиналар шуужүп турда көөрге, чүгле шокарадиаар.

Суурнуң үндезилекчи хоочунарының, ында школа коллективиниң чоргаарланыкчыларының бирээзи, бодүүн иштиң кижизи М. Д. Хаажыктың дугайын допчу-даа бол, бижикселим. Оон назы-хары улгады берген болза-даа, кыжын шанактаныпкан, чайын тергеленикен, кезээде ажылныште чоруур ирей-ле болгай.

Монгуш Домбулаковичиниң эдилээн аъды шагның кайы-даа эдлчээнде семис, ыдалтыр болур. Школаның, интернаттың болгаш столоваяның сөөртүлге ажылынга ол ам 12 чыл ажыр мактадып келген. Кандыг сөөртүлге чок дээр, үш черии суг-биле үзүктел чокка хандырары безин ындыг-ла белеп эвес болгай.

Ол школаның директору Кызыл-оол Хертекович Адыгбайның үнелелин ёзугаар алырга: ажылга чүткүлүг, кижилерге эвилеп, чоонга хүндүлүг ол ирейин бистиң өөреникчилериис «кырганачай» дижир. Оон ниитиге ажыктыг үүле-херекти бүдүрериие үлегери ылаңгыя аныяктарга ам-даа үнелиг болбушаан.

М. ЧАШ-ООЛ.

Чөөн-Хемчик район.

КЫЗЫЛ ИСЧИЛЕРНИҢ АЖЫЛ-ХЕРЕКТЕРИ

Пионер дружиналарында «Мээн Ада-чуртум — ССРЭ» деп маршруттуң талазы-биле ажыл шапкынчаан. Республиканың школаларында 25 муң кызыл исчилерни 1300 отряд хаара туткан. В. И. Ленинниң, оон соратниктериниң амыдырал-чуртталгазын, революсчу ажыл-хөрээн, төрээн чериниң алдарлыг дайынчыларының, ажыл-ишчилериниң төөгүзүн өөренири, төөгүнүң болгаш алдарның турасказалдарын камгалаар ажыл—пионерлерниң исчи отрядтарының бир кол сорулгазы.

Бай-Тайга районнуң Шуй ортумак школазының пионер өрээлинде шериг бөрт кеткен аныяк эриин чуруун аскан. Ол болза Ада-чуруттуң дайынынга маадырлыы-биле өлген, Шуй чурттуг Нордуп Кудурукпаевич Хомушкунуң чуруу-лур. Оон алын школада пионер дружиназы, Шуйнуң бир кудумчузу эдилеп турар, а школа хериминиң иштинде оон турасказалын тургускан.

Чөөн-Хемчик районнуң Хөндергей ортумак школазының чанында турасказалда эки турачылар Сат Бүрзеккей, Куулар Доңчут, Сарыглар Канчыыр-ооллуң аттарын сиилбип каан. Чылдын-на май 9-та турасказал баары-биле пионер отрядтары эртип, ажыл-херектерин илеткээлер. Школаның музейинде эки турачыларның чуруктары, оларның фашистерге удур тулчуп чораанының дугайында материалдар чыгдынган.

Бии-Хем районнуң Өөк суурда революцияның хөрээ дээш демиселчилер Никифор Крюков болгаш Степан Беспаловка турасказалды тургускан. Оларны 1918 чылда актар дерзиизи-биле шаажылап өлүрген. Пионерлер турасказалды кадагалап, долгандыр чечектерни чыл санында өлүртүрүп черле утпастар.

Бо болгаш өске-даа чижектер пионержи кызыл исчилериниң ажыктыг ажыл-херектериниң дузалын көргүзүп турар. Революцияның, Ада-чурттуң Улуг дайынының, күш-ажылдың билдинмес маадырларын дилеп тывар ажыл ам-даа уламчылыг болгаш кызыл исчилерни манап турар.

О. ЧҮНЕЙ.

ДЫШТАНЫЛГА ҮЕЗИНДЕ

Өөредилге чылы удавас доостур. Өөреникчилериң хөлүг дыштанылгазы эгелээр. Чайгы үеде уруглар кандыг-даа солун үүлдерни кылып болур. Ынчаарга Ак-Туруг ортумак школазының өөреникчилери, ылаңгыя 4—6 класстарның пионерлери Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчилери — тыва эки турачыларның дугайында солун материалдарны чыырынга белеткеннип турар.

Пионерлер эки турачыларның төреллери-биле ужуражып, солун экскурсияларны чорудар.

К. КОМБУ.

ХОВУ-АКСЫ ЧАЛАП ТУР

Хову-Аксының «Тыва кобальт» комбинады дараазында мергежилдерге ажылчыныарны чалап тур:

1. Чер иштинге ажылдаар проходчиктер болгаш забойщиктер.
2. ТЭЦ-тиң котёлдарынга машинистер.
3. ТЭЦ-тин турбиналарынга машинистер.
4. Үлетпүр дериглерине электрослесарьлар.

БИСТИҢ АДРЕЗИВИС: ХОВУ-АКСЫ СУУР. КОМБИНАТТЫҢ АДМИНИСТРАЦИЯ ЧЕРИ, ТЕЛЕФОН № 3-33.

ТЕРГИИН ШЫДЫРААЧЫЛАР НИЦЦАГА ЧЫГЛЫР

Ботвинниктиң интервьюзу ❁ Аныяктар тиилеп турар ❁ Кубокту кым алырыл?

Делегейиин XXI шыдыраа олимпиадазы июнь 6-да Ниццага ажыттынар. Ону делегейиин шыдыраа федерациязының чартык чүс чыл юбилейинге тураскаар. СЭТА-ның спорт редакциязы делегей чемпиону чораан, профессор Михаил Ботвиннике барып, олимпиадага болгаш делегейиин шыдыраа хөгжүдезиинге хамаарышкан чамдык айтырыларга харылап бээрин оон дилээн.

— Бүгү делегей олимпиадазы — улуг болуушкун—деп, М. Ботвинник чугаалаан. Аңаа дөрт үүс ажыг гроссмейстерлер болгаш мастерлер, бистиң хүннеривистиң эң дээре шыдыраачылары чыглыр.

Бир эвес шаңналдыг черлерни алыр командаларны чугаалаар болза, аңаа ССРЭ-ниң, Югославияның болгаш Венгрияның командаларындан аңгыда АКШ-тың шилиндек командазын адап болур. Р. Фишер ол олимпиадага киришпес бооп турар.

Делегей чемпиону кижи туралаан үезинде, туралаан хемчээлдиг маргылдаага киржири билдингир болгай, ол ышкаш маргылдаага эки түннелди чедип алырын болзаары база билдингир. Ынчаарга делегей чемпиону ат дээш хүүда ойнаары шыңгыы негелде чурумнуг. Чемпион кижи шыдыраага хандыкшылдыгларның мурнунга көзүлбес, маргылдаага киришпес чүве болганда, чок болза ол белеткели кошкак, чок болза аарын турары чалап чок. Ол черле аарын тур боор деп бодап тур мен.

Фишер делегейиин улуг маргылдааларына база катап кестүп кээр боор деп илеген турар бис. Ол дээрге чүгле оон бодунга эки эвес, харын шыдыраакы хөгжүдериинге болгаш пропагандалаарынга ажыктыг болгай.

Шыдыраа уран чүүлү сөөлгү үеде «практицизмиин», өскээр чугаалаарга, чогаадыкчы бодалдың төнчү ужу турар дээр чүүлдүн салларынга алдып турар байдал бар апарган. Бо угланышкын арай-ла озалдыг, чүте дизе гроссмейстер-практиктер шинчилел ажылдарынче чогуур кичээнгей угландырбайн турган, элекке-ле «шыдыраа чөнүүшкүнүне» таваржы бээри чажыт эвес-ле болгай. Чамдык көскү шыдыраачыларның боттарының мергежилин эрте турда-ла чидирип эгелээриниң ужуру-даа ында харын.

Бистер амгы үеде салгалдар солчуушкунун хайгаарап көрүп турар бис. Мурнуу одургже аныяк гроссмейстерлер болгаш мастерлер чүткүп үнген. Олар болза ССРЭ-ле А. Карпов болгаш А. Белявский, Югославияда — Л. Любоевич, Венгрияда — З. Рибли болгаш А. Адорьян, Швецияда — У. Андессон, Аргентинада— М. Кинтерос-тур. Делегей чемпиону ат дээш маргылдаага киришкен Э. Мекинг Бразилиядан үнген.

Ниццага болур маргылдаага талантылыг аныяктар эки ойнаш, төлептиг чоруун көргүзер, чаа аттар тыптыр, дыка солун салыглар болур деп бодап турар мен.

Совет командага хамаарыштыр алырга, чогаадыкчы ажылы бедик көдүрлүүшкүнде туруп турар. А. Карпов база эки ойнаар боор. Олимпиадага киржир бистиң алды шыдыраачыларывыстың аразында 1973 чылдың түннелин ёзугаар делегейиин эң дээре гроссмейстерлериниң санынга кирген болгаш чемпион ат дээш шилилге маргылдаазының киржикчизи Л. Полугаевскийиин ады чок болганынга кайгаан хөрээ-даа чок боор деп М. Ботвиниик беседаны түүнээн.

* * *

Делегейиин шыдыраа олимпиадаларын (оларны «Нациялар маргылдаазы» деп база адап турар) ийи чыл болгашла эрттирип турар. Совет шыдыраачылар ындыг маргылдааларга 1952 чылдан бээр киржип эгелээн болгаш делегейиин шыдыраа федерациязының алдын кубогун он бир катап чаалап алган. Чыл келген тудум-на тиилегеже орук бергеде орар. Бистиң удурланыкчыларывыс, ылаңгыя Югославияның, Венгрияның, АКШ-тың, Чехословакияның, Аргентинаның шилиндек командалары эки ойнаар апаргаи.

Бир эвес 1968 чылда бистиң гроссмейстерлериис чоокку командадан 8,5 сан мурнаан болза, 1972 чылда чүгле 1,5 сан мурнаан. Сөөлгү олимпиадага ийиги черии Венгрияның командазы алган, ынчаарда олар бистиң командавысты 2,5:1,5 санга уткан болгай.

Югославияга эрткен сөөлгү маргылдаага (Скопле хоорайга) 63 команда киришкен. Ам Ниццага делегейиин 80 чурттарының командалары киржир деп турар.

Совет команда мурнуида дыңнатканын ёзугаар А. Карпов, В. Корчной, Б. Спасский, Т. Петросян, М. Таль, Г. Кузьмин составтыг ойнаар.

Маргылдаа июнь 30-де доостур.

(СЭТА-ның корр).

Чаа кинону көрүңер

БОЛЬШОЙ ТРАМПЛИН

Республиканың киноэкраннарында «Белорусьфильм» студиянның тургусканы «УЛУГ ТРАМПЛИН» деп чаа кино үнүп эгелээн. Улуг трамплинден халып турда хаакчының дүргени шакта 100 километр чеде бээр. Хаакчы трамплинден адырылгаш черге чедир чүгле 3 секунда ужудар. Ол үениң иштинде хаакчы 100 ажыг метрни эрте бээр. Трамплинден халыырын чүреккир, дидим, мага-бодун бүгү талалыг белетээн кижилер шыдажыр. Оон-биле кады сеткил-сагыштың шыдамыын, бодун тогунмазын спорттуң бо хевири кижи бүрүзүнден негеп турарын кино бадыткап турар. 13 харлыг оолдуң улуг спортче шаптараазынныг оруун кинода төөгүп турар. Кинонуң кол маадыры Саша Лавровтуң ролюнда РСФСР-ниң алдарлыг тренери Владимир Будыхонуң ийис оолдары Саша биле Андрюша олар ойнап турар. Тургускан режиссёру—Леонид Мартынюк.

ШҮҮЛДЕ ОЮН МОСКВАГА БОЛУР

Анатолий Карпов биле Виктор Корчнойнуң аразында хелшыдыраа талазы-биле делегейиин бирги чери дээш ойнаар эрге дээш шүүлде ойнаашкын Москвага болур. Баштайгы салыг сентябрь 16-да болур.

(СЭТА).

Телевидение

МАЙ 30-ДЕ
КЫЗЫЛДАН

19.00—Телемедээлер. 19.10—Уругларга. Мультфильм. 19.40—«Чараа чечен». Шоодуглуг тележурнал. 19.55— «Академик Б. А. Арбузов». Телефильм. 20.10—Телемедээлер. 20.25—Чарлаалар, реклама. 20.30—«Мастерлер дуэди». Телефильм. 21.00—23.00 — «Селиктиг куда». Уран-чечен фильм.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

Кино

МАЙ 30-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Италилерниң Россияга элдептиг ужуралдары» 9.30, 11.25, 13.20, 15.15; 17.10, 19.05, 21.00, шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Эрлер шупту домей» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: Киночыныды 8.50, «Көк боруу» 10.20, 14.50, 16.40, «Мен кызыгаар шериинде мен» 12.20, 18.40, 21.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Өлүм чок Кашей» 15.00, «Бо соңгалар баарыга» 16.30, 18.20, 20.10 шактарда.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫНГА: Киночыныды 16.30, «Республика прокурорунга полиция комиссарының миниишкини» 18.00, 20.00 шактарда.

«ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА»: «Парижтиң чажыттары» 16.30, 18.20, 21.10 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ

Кызыл, Шетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда киллизиниң 23-54, карыысалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал киллизиниң 37-13, культура киллизиниң 23-54, көдээ ажылагый киллизиниң 21-47, үлетпүр киллизиниң 22-64, чагаа киллизиниң 41-27, информация база совет тургузуг киллизиниң 20-60, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тираж 16056 ЧАГЫГ № 680

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле өргелелиниң типографиязы. (Кызыл Шетинкин-Кравченко кудумчузу бажын № 1). ТС—00867

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 125 (9499) | Пятница, май 31, 1974 чыл | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

ИЮНЬ 16 ССРЭ-ниң Дээди Совединге СОҢГУЛДА ХҮНҮ

УЛУГ ИДЕГЕЛ

БАЙ-ХААК. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадының кандидады, партияның Тыва обкомунуң бирги секретары **Григорий Чоодуевич ШИРШИННИ** Танды районнуң Бай-Хаак суурга соңгукчулар чылыы-биле уткаан. Хуралды партияның Танды райкомунуң секретары Т. С. Түлүш ажыткаш, бүзүреттирген кижи— СЭКП райкомунуң бирги секретары Г. А. Заркевичиге сөс берген. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң соңгулдазынга районнуң ажылчы чоннарының белеткелин чугаалааш, депутатка кандидат эш Г. Ч. Ширшиниң ажыл-чорудулгазынга доктаал, соңгулда хүнүнде чоннуң төлептиг оглу дээш бадылаашкыннарын чаңгыс кижи дег бээринче соңгукчуларны кыйгырган.

Хуралга «Революциялың чалбыжы» совхозтуң мурнакчы хойжузу И. П. Сафонов, Арыг-Бажы көдээ Совединиң күскомунуң даргазы Е. С. Воровиков, «Шамбалыг» совхозтуң директору С. Д. Седеноол, «Тыва кобальт» комбинаттың улуг аппаратчыгы И. Ч. Күдер-оол, райкүүсконың даргазы К. М. Ак-Кыс олар болгаш өске-даа эштер чүве чугаалаанар. Олар кандидатың ажыл-чорудулгазынга чедиишкиннерин күзеп, чагыгларны берип, бүгү соңгукчуларга, Совет Эвилелиниң хамаатыларынга СЭКП ТК-ның Кыйгырыынга харыы кылдыр улам күжениишкиниг ажылдавышаан, соңгулда хүнүн чедиишкиниг уткуурун хүлээнгеннер.

Түннелиниң эш Г. Ч. Ширшин сөс алгаш, соңгукчуларның бедик идегелинге өөрүп четтиргенин илереткиштаан, соңгулдага база Совет Тыванын 30 чылынга уткуштур республиканың, районнуң ажылчы чоннарының мурнунда улуг сорулгаларны чугаалаан.

Найысылал — Кызылдың партия хооркомунуң удуртулгазы-биле хоорайның албан, бүдүрүлге черлериниң партия эге организациялары, соңгулда участоктары, агитпунктулар болгаш өске-даа культура одаглары соңгулдага уткуштур доктаамал ажылдап, чон ортузунга чорудар политмассалыг ажылдың төвү кылдыр эде дериттинген.

Ындыг агитпунктуларның бирээзинге Октябрьскаяның № 9 соңгулда участогу (эргелекчизи А. Жаров) эки дериттинген болгаш соңгукчуларның даңзызын аскан. Агитпунктуда депутатка кандидаттарның допчу намдарының, дежурныйлаар организациялардың хүнүн айыткан графиктиг тускай булуңнарын тургускулаан. Бо бүгү эки ажылы-биле агитпункт соңгукчуларның кичээнгейин бодунче хаара туткан.

Агитпункт тематиктиг кежээлерни организастап, декция, беседаларны чорудуп турар. Агитпунктуга хамаарышкан организацияларның агитаторларынга практиктиг дузаны чедирип турар. Агитаторлар СЭКП ТК-ның бүгү соңгукчуларга, ССР Эвилелиниң хамаатыларынга Кыйгырыын чон ортузунга таныштырар тайылбыр ажылын организастыг чорудуп турар.

ЧУРУКТА: Күльтура министерствозундан болгаш уран түүл училищезинден дежурныйлар В. И. Борисенко биле А. С. Хертек келген соңгукчуларның аттарын хынап олурары.

А. СОДУНАМ.

СОРУК КИРИИШКИН-БИЛЕ

ЭРЗИН. Дүүн Эрзин суурга Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Тес-Хемниң № 654 соңгулда округунда ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидады **Алдын-оол Соянович СОЯН**-биле ужуражыышкын хуралы суурнуң соңгукчуларының бедик идепкейи-биле, ажыл-ишчи байдалга эрткен.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидады А. С. Соянның бүзүреттирген кижизи — ажылчы чоннар депутатларының Эрзин район Совединиң күүскомунуң даргазы С. С. Сали аңаа илеткел кылган. Бүгү соңгукчуларга, Совет Эвилелиниң хамаатыларынга СЭКП ТК-ның Кыйгырыын улуг сорук кириишкиниг уткуп, аңаа харыы кылдыр беш чылдың тодарадыкчы чылының планын күүседир дээш эрзянчылерниң күжениишкийиг ажылдап турарын ол чугаалаан.

Оон соонда Алдын-оол Соянович Соянның ажыл-чорудулгазын соңгукчуларга ол таныштырып, колхоз бүдүрүлгезин хөгжүдеринге, хөй-нинти ажылынга идепкейлиг киржилгезин чугаалааш, соңгулда хүнүнде төлептиг кандидат дээш бадылаашкынын бээринче кыйгырган.

Эш А. С. Соян харыы сөс алгаш, улуг идегели дээш соңгукчуларга өөрүп четтиргенин илередип, оларның чагыгларын өөренип көрүп, ону күүседир дээш кызыл ажылдаарын ол хүлээнген.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулда талазы-биле РСФСР-ниң соңгулда комиссиязында

Националдар Совединге Россия Федерациязындан соңгулда талазы-биле округ соңгулда комиссияларының даргаларының хуралы майның 29-та Москвага болган.

РСФСР-ден Националдар Совединге соңгулда талазы-биле округтарның соңгулда комиссияларының даргалары: Ленинград хоорайдан — К. В. Говорушин, Москвадан — Г. В. Подельников, Иркутскиден— Е. К. Заика, Казаньдан —Ю. П. Китаев, Краснодардан— А. С. Троян олар соңгулдага белеткел ажылдарының дугайында дыңнадыг кылганнар.

РСФСР-ниң соңгулда комиссиязының даргазының оралакчызы А. П. Бирюкова, комиссияның секретары Н. А. Петровичев, РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары Х. П. Нешков, Совет Армияның болгаш Шерг-Далай Флодунуң Кол политиктиг эргелелиниң начальнигиниң оралакчызы Н. А. Начинкин олар үстүнде айткан айтырыг талазы-биле санал берип чүве чугаалаанар.

Россия Федерациязының ажылчы чоннары соңгулда хүүнге бүгү улустуң улуг байырлалы ышкаш белеткеп, күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейин көргүзүп турарын ол хуралга демдеглээн. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттарны депшиндери болгаш бүрүткээри соңгулда дугайында дүрүмүг долу сагыыры-биле болган.

Хуралдың ажылынга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Советтер ажылының талазы-биле кылдызының эргелекчизи Д. Н. Никитин, ССРЭ-ниң хамааты ужар түүл министриниң оралакчызы Н. П. Быков, ССРЭ-ниң харылзаа министриниң оралакчызы В. И. Глинка, РСФСР-ниң геология министри Л. И. Ровнин, РСФСР-ниң балык ажыл-агыйының министри Н. А. Ваняев, РСФСР-ниң садыг министри В. П. Шиманский, РСФСР-ниң хем транспортунуң министри С. А. Кучкин, РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң харыысалгалыг ажылдакчылары, парлаганың болгаш радионуң төлээлекчилери киришкен.

В. И. Долгих-биле соңгукчулар ужурашкан

КРАСНОЯРСК. (СЭТА). Май 29-та «Красмаш» заводтуң Культура бажыңынга хоорайның Ленин соңгулда округунуң соңгукчуларының ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадының кандидады СЭКП ТК-ның секретары В. И. Долгих-биле ужуражыышкыны болган.

СЭКП Төп Комитединиң Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневке баштаткан СЭКП ТК-ның Политбюро составын хүндүлүг президиумга улуг көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

Депутатка кандидаттың бүзүреткен кижизи химиктиг волокно заводунуң партком секретары А. Ф. Попов —кандидаттың амыдыралчы оруунуң дугайын чыылганнарга чугаалап, соңгулда хүнүнде бистиң Төрээн чурттуң шынчы оолдары болган кыстары дээш боттарының бадылаашкынарын бээринче кыйгырган.

ССРЭ-ниң бүгү соңгукчуларынга, хамаатыларынга СЭКП Төп Комитединиң Кыйгырыын бүгү совет улустуң улуг чоргаарал болган сорук кириишкин-биле уткааның ужуражыышкынга чүве чугаалаанар айтып турганнар. Олар партияның иштики болган даштыкы-даа политиканың ийи-биле түүлдүгүнгенин, мурнунда соңгулдадал бээр эрткен дөрт чыл дургузунда болган улуг чаартыышкыннарга чоргаарланып турарын илереткен.

В. И. Долгихтиң чугаазын чыылганнар ийи-биле уткүп, соңуургап дыңнааннар. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидады кылдыр ону депшиткен бүдүрүлгелерниң болгаш организациялардың ажылчы чоннарынга күүрективтиг хакызындан өөрүп четтиришкинин ол илереткен.

К. Ф. Катушев-биле соңгукчулар ужурашкан

ГОРЬКИЙ. (СЭТА). Горький хоорайның ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединге соңгулда талазы-биле Автозавод соңгулда округунуң соңгукчулары майның 29-та депутатка боттарының кандидады СЭКП ТК-ның секретары К. Ф. Катушев-биле ужурашканнар.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневке баштаткан СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң составын хүндүлүг президиумга улуг көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

Депутаттың кандидадының бүзүредикчизи — автозаводтуң слесарь-эптекчизи А. Н. Ефремычева чыылганнарга К. Ф. Катушевтиң допчу намдарын таныштырып, июнь 16-ның соңгулда хүнүнде улустуң кандидаттары дээш бадылаарынче чыылганнарны кыйгырган.

Партия биле улустуң бузулбас чаңгыс эвиниң дугайын, СЭКП ТК-ның соңгулда мурнунда Кыйгырыынга харыы кылдыр ажылчы чоннар коллективтериниң бүдүрүлгечи чедиишкиннериниң дугайын ужуражыышкынга сөс ап, чүве чугаалаан соңгукчулар демдеглеп турганнар. Мурнундагы соңгулданың эрткен соонда дөрт чыл дургузунда бистиң чурт улам күчүлүг боор, улус ажыл-агыйы, культураны хөгжүдеринге, улустуң чаагай чорууун көдүрериннге улуг тиилелгелер чедип аалдынганын олар чугаалаан.

К. Ф. Катушевтиң ужуражыышкынга чугаазын чыылганнар чылыы-биле уткааннар. Ол ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр ону депшиткен коллективтерге, бүгү ажылчы чоннга чалбыыштыг өөрүп четтиришкинин ол илереткен.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНДА

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумуу хоойлужуулга шинттирлериниң боттанып турары-биле холбашкан элээн кап айтырыгларны көрүп, күш-ажылчы маргылдаларны көөрүнүң корум-чурумунуң дугайында дүрүмүг болгаш өске-даа чамдык айтырыглар талазы-биле Чарлыктарны бадылаан.

«ССРЭ-де ажылчы чоннар депутаттарының Советтериниң депутаттарының бүрүн эргелериниң дугайында» хоойлуну ажыглаарының практиказының дугайында» доктаалды база бадылаан.

Палаталарның хоойлу саналдаар комиссияларының болгаш мандат комиссияларының бо айтырыг талазы-биле киирип келген материалдарын чугаалажып көргеш, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму СЭКП-ниң XXIV съездизиниң салган сорулгаларын өзугаар чуртка ол хоойлуну амыдыралга боттандырар талазы-биле элээн ажылдарны кылып чорутканын демдеглээн.

Оон-биле кады ниити эвилелдиң, республикаларның болгаш чер-черниң күүзе органнарының ажылында депутаттарның бүрүн эргелериниң дугайында хоойлуның негелделерин күүседир талазы-биле четпестериниң барын доктаалга база айтып, ындыг четпестерни чайладырының аргаларын сүмелеп турар.

Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң улус өөредилгези, эртем болгаш культура талазы-биле комиссияларының киирип келген саналын өзугаар ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму ажылчы болгаш көдээ аныяктарның ниити ортумак кежээки болгаш заочное өөредилгезиниң дугайында айтырыгны үзүп, бо талазы-биле доктаалды хүлээп алган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму ол ышкаш ССРЭ-ниң нефть болбаазырадыр болгаш нефть-химия үлетүрүүнүң бүдүрүлгелеринге болгаш организацияларынга аныяктарның ажылдаарының дугайында хоойлуну канчаар күүседип турарының айтырыын көргеш, тускай доктаалды хүлээп алган.

Күш-ажыл дугайында ССР Эвилелиниң болгаш эвилелдешкен республикаларның хоойлузуунуң үндезиннерин өзугаар ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму ССРЭ-ниң чазааның болгаш ВЦСПС-тиң киргенин өзугаар күш-ажылчы маргылдаларны көөрүнүң корум-чурумунуң дугайында дүрүмүг база бадылаан.

(СЭТА).

СОВЕТ-АВСТРИ ЧУГААЛАЖЫЫШКЫННАР

Майның 29-та Кремльге ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин биле Австрияның федералдыг канцлери Б. Крайскийниң чугаалажыышкыннары болган.

Совет Эвилели биле Австрияның аразынга харылзааларны калбартып, быжыглаарының, а ол ышкаш делегейниң өске-даа чугула айтырыгларының дугайын ажыттча чажыт чок, найыралдыг чугаалажыышкын үезинде чугаалажып көргеш.

Совет Эвилели биле Австрияның аразынга бүгү талалыг кады ажылдажылга боттоттарын билчириниң өзүзүбиле хөгжүүрүн үргүлчүлеп турар болгаш ийи күрүнеиниң эрге-ажыктарынга дүгжүп, бүгү-ниитиниң тайбыцын быжыглаарынга баран боор турарын ийи чурттуң чазактар баштыңнары сеткил ханыышкын-биле демдеглээн.

Дүшкүүрүүг чорукту чавырылдырарынче түткүл амгы үеде Европага болгаш бүгү делегейге байдалды чогумчалыг болдурарынга идиглиг боор турарын чугаалажыышкыннар киржикчилери демдеглеп, ону эчизинге чедиреринге бүгү күүлдерни кылырынга ийи таланың беленин илереткеннер.

Н. В. Подгорныйның Бруно Крайскийни хүлээп алганы

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный майның 29-та Кремльге Австрия Республиканың федералдыг канцлери д-р Бруно Крайскийни хүлээп алган.

Н. В. Подгорный биле Бруно Крайскийниң аразынга болган найыралдыг беседа үезинде совет-австри кожа-хелбээдогунналашкынны улам калбартып, ханыладырының айтырыглары чугаалашкан. Ол ышкаш делегейниң чугула айтырыгларының талазы-биле санал-онал солуушкуну база болган.

Беседага совет таладан — ССРЭ-ниң даштыкы херектер министриниң бирги оралакчызы В. В. Кузнецов, ССРЭ-ниң Австрияда херектеринге түр бүзүреттирген В. М. Мамонтов олар;

Австрия таладан — Б. Крайскийниң ССРЭ-ге аян-чоруунуң үезинде ону үдеп чоруур күрүне ажылдакчылары, а ол ышкаш Австрияның Совет Эвилелинде элчиин Хайнрих Хаймерле киришкен.

«ЛУНА-22» – УЖУДУУШКУНДА

Космос делгемин болгаш хүн системазын шинчилээриниң программазын өзугаар 1974 чылдың майның 29-та Москваны-биле 11 шак 57 минутада Совет Эвилелинден «Луна-22» дээр автоматтыг станцияны салып үндүрген.

Станцияның сорулгазы — «Луна-19» станцияның эгелээн айның кылымал спутник-эдеринчизиниң орбита-оруундан айны болгаш ай чоогунуң космос делгемнерин шинчилээри болур.

«Луна-22» автоматтыг станция черниң кылымал спутнигиниң орбитазындан айже ужугуп чоруткан болгаш санап каанывга чоок траектория-утланыышкынче үнген.

Телеметрлиг медээлерниң сан-түңнерин өзугаар станцияның системалары болгаш агрегаттары чогумчалыг ажылдап турар.

Чер кырының башкарылга-саналга комплекизиниң дериг-хереклерде станция-биле үзүк чок харылзажып турар.

Башкарылга-саналга төвү кээп турар медээлерни ажылдап кылын эгелээн.

ВЦСПС-тиң шаңналы

Күш-ажылды эртемге үндезилеп организастаар болгаш хол-биле кылыр ажылдарны механизастаарын шиңгээдип алыр талазы-биле чедиишкиннери дээш 1974 чылда ВЦСПС-тиң шаңналдарын үлетүрүүн, тудугуун, транспорттуң харылзааның болгаш кодээ ажыл-ишчиң бүдүрүлгелер база организациялар коллективтеринге ВЦСПС-тиң Президиуму тывыскан. Чурттуң бүдүрүлгелеринде болгаш организацияларында киитилел бүдүрүлгезиниң ажыктынын бедиңер талазы-биле улуг ажылдар чоруттуун турарын доктаалда демдеглеп турар.

Күш-ажылды эртемге үндезилел организастаарын шиңгээдип алыр болгаш хол-биле кылыр ажылдарны эвээждяриниң херээнге профэвилел организациялары, эртем-техниктиг киитилелдериниң чөвүлелдери болгаш чогаадыкчылар, чаартыкчылар организациялары идепкейлиг киржип турар дээрзин ыида айыткан. Бүдүрүлгелериниң болгаш тудугларының улуг кезиннде күш-ажылды эртемге үндезилеп организастаарының чөвүлелдери тургустунгулаан болгаш чедиишкиниг ажылдап турар. 1973 чылда олардың ажылынга 453 мүн мурнакчы ажылчыннар, колхозчулар, инженерлер, техниктер болгаш тускай эртемниглер киришкен. Олар күш-ажылды организастаарын болбаазырадыр-гайжыдарынче угланган 141 мүн ажыг янзы-бүрү саналдарны ажылдап кылганнар.

Ленинградтың «Соңгу пресс», Кировтуң дугуй кылыр заводтарының, Москва демиророунда Люблино-Сортировочное станцияның коллективтеринге күш-ажылды эртемге үндезилел организастаарын шиңгээдип алыр талазы-биле чедип алган бедик көргүзүглери дээш бирги шаңналды тывыскылаан. Дегтяров аттыг (Владимир область), «Кузьмин аттыг «Днепроспецсталь» (Запорож область) заводтарының коллективтери хол-биле кылыр ажылдарны механизастаарының талазы-биле чедип алган бедик үндүрүглери дээш бирги шаңналдарны алгылаан. Хөй бөлүк коллективтер ийиги болгаш үшкү шаңналдарга четкен. Элээн каш коллективтериниң хол-биле кылыр ажылдарны механизастаар талазы-биле эки ажылдаанын демдеглээн.

ВЦСПС-тиң шаңналдарын алгылаан организациялар болгаш бүдүрүлгелерден ВЦСПС-тиң «КЭО-ну шиңгээдип алыр талазы-биле идепкейлиг чоруу дээш», «Хол-биле кылыр ажылдарны механизастаар талазы-биле идепкейлиг чоруу дээш» деп хөрек демдектери-биле 800 мурнакчы ажылчыннар, инженер-техниктиг ажылдакчылар болгаш албан-хаакчылар шаңнатканнар. Олла ажылдакчыларга акша шаңналдарын база тыпсыр.

1975 чылдан эгелеп ВЦСПС-тиң шаңналдарынга киирериби-биле профэвилелдер Төп Комитеттериниң база ол ышкаш профэвилелдериниң республика чөвүлелдериниң ацгыда, эвилел, республика болгаш тус чер чагырганыг бүдүрүлгелер болгаш организациялар коллективтери депшидип үндүрүп болурун доктааткан.

(СЭТА).

А. А. Громыко—Сирияда

ДАМАСК. (СЭТА). Сирия Араб Республиканың удуртукчуларының чалаакын өзугаар Дамаскыда чоруп турар, СЭКП-ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыкокуң аңаа аян-чоруу үргүлчүлеп турар.

Араб социалистиг чаартылга партиязының удуртулга черинің кежигүнү, САР-ның премьер-министриниң оралакчызы болгаш даштыкы херектер министри Абдель Халим Хаддам А. А. Громыкога алдар кылдыр эртенги шайлалга тургускан.

Шайлалга үезинде А. Х. Хаддам, А. А. Громыко допчу сөзүн чугаалаан.

А. А. Громыко АКШ-тың Президентизиниң национал аймык чок чорук айтырыгларының талазы-биле дузалакчызы, күрүне секретары Г. Киссинджер-биле ужуражкан. Чоокку Чөөн чүкке таарыштырылга айтырыын, сирия-израиль фронтуна шериглериниң чаалажырын соксадыр дугайында чугула айтырыгны чугаалажын көргеш. Сөөлгү үе дургузунда болган харылзажылга, чугаалажыышкыннарның түңнелинде ол айтырыгга депшилге чедип алдынганы демдеглеттинген.

А. А. Громыко Венгр Улус Республиканың ында чоруп турар даштыкы херектер министри Ф. Пуйя-биле ужуражкан.

Оон соонда Араб социалистиг чаартылга партиязының удуртулга черинің кежигүнү, САР-ның Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Махмуд аль-Айюби-биле А. А. Громыконуң ужуражыышкыны болган.

Найыралдыг байдалга эрткен беседа үезинде ийи таланың совет-сирий харылзааларын улам калбартырының айтырыгларын, Чоокку Чөөн чүкте байдалдың чамдыг талаларын база чугаалашкан.

Чурт тарылганы доозуп турар

Чурттуң колхозтары болгаш совхозтары часкы тарылганы доозарының кырында келген. ССРЭ-ниң Төп Статистика Эргелелиниң сөөлгү дыңнадыын өзугаар алырга, май 27-ге чедир чазын чажар культураларны 128,4 миллион гектарда тараан, бо дээрге планның 88 хуузу болуп турар. Тараа болгаш тараа-бобы культураларын (кукуруза чокка) 81,3 миллион гектарда тараан. Чурттуң чөөн талакы районнарының тараажылары сөөлгү чүс-чүс мүн гектарга кызыл-тасты чаштырып турар. Кукуруза тараазы алырының чаштырылгазын ажыр күүседкен. РСФСР-ниң болгаш Украинаның ажыл-агыйлары рис тарыырының планын чедиишкиннис күүседкен.

Эрткен неделяда барык миллион чартыы гектарга картофельди болгаш ногааларны олурткан. Ынчангаш ам картофельди ниитизи-биле 2,8 миллион гектарда тараан, азы планның 81 хуузу болуп турар. Огород культураларын барык 900 мүн гектарда тараан, ол болза планның дөрттүн үш кезиинден хөй болуп турар.

Хөй-хөй районнарга болган чаашкыннарның соонда чылыг хүннер эгелээн, оон ачызында үнүштер чаагай үнүп турар. Чурттуң чер ажылдыглары үнүштерни ажаар ажылды калбартып эгелээн. Узбекистанның болгаш Туркменистанның ховуларынче тараа ажаар комбайннар үнүп эгелээн.

(СЭТА).

КЫЗЫЛДА болгаш РАЙОННАРДА

ИЮНЬНУҢ ҮЛҮҮНДЕ

«Тыва көдээ тудуг» трестиң автобаазазының чолаачы бригадаларының аразында тоску беш чылдың тодарадыкчы чылының планныг онаалдаларын долдур болгаш ажыр күүседир дээш социалистиг чарыш 1974 чылдың баштайгы хүннеринден эгелээш калбарган.

Чылдың эрткен дөрт айларының түңнели-биле Н. Трупптун удурткан чолаачылар бригадазы чарышка бирги черни эзлээн. Бригаданың кежигүннери даалгазын 116,2 хуу күүсеткен, пландан ажыр 102 мүн ажыг тонна-километрни ажылдап кылган. Мурнакчы бригада бо чылдың июнь айның үлүүнде ажылдап турар. Чолаачылар А. Данзырын, А. Первушин, И. Тугунов хүн, ай онаалдазын доктаамал ажыр боттандырып келгениниң июль, август айларның даалгазын күүседип киирипкеннер. Мурнакчы ажылишчи И. Тугунов чыл эгезинден бээр планын 191 хуу күүсеткен.

Бригаданың кежигүннери күш-ажылдың сагыыла-чурумун шыңгыы сагып, социалистиг чарыштың негелделерин хажыг чокка күүседип, автомашиналарының эдилелин экижидип, техниктиг ажаалдазынче доктаамал кичээнгей салып келген түңнелинде күш-ажылчы чедиишкиннерлиг болган.

(БИСТИҢ КОРР).

ЧАА ЗАВОД ТУДУУ

«Тыва көдээ тудуг» трестиң № 62 механизастаттынган колонназының тудугжулары Кызыл чаңында эт-сөөк далганы бүдүрер чаа заводту тударының белеткел ажылдарын чорудуп эгелээн.

Завод эвилел ужур-дузалыг болур. Ол амгы үениң чаа хереклерде-биле дериттинер. Завод кол бүдүрүлге болгаш дузалал корпустардан тургустунар. Ону тударынга 1.821 мүн рубль көрдүнген, оон иштинден 300 мүн рубльдің тудуг-монтаж ажылдарын мехколоннаның тудугжулары бо чылын кылыр. Завод чылда 450 тонна эт-сөөк далганын бүдүрер, ону мал чемгерериннге хереглээр. Ол ышкаш техниктиг ус болгаш өске-даа продуктуларны кылыр. Завод өөлчегде 1,5 тонна далганны бүдүрер күчүлүг болур.

Мехколоннаның Тихон Красногорга удурткан бызаңчы-бетончулар бригадазы чаа заводту тударының белеткел ажылдарын кылып киирипкен.

Х. АЛАШ-ООЛ.

БЕЛЕТКЕЛ АЖЫЛДАРЫ

Хөй ажылдыг Өвүриүн колхозтары, совхозу кыргылдага белеткелди калбарткан. 7 санныг кыргылда пунктулары июнь эгезинде ажылдап эгелээр. Оларның бирээзи «Кызыл тук» колхозтуң Саглы-Бажында кыргылда пунктузун бо чылдың апрельде тудуп доосканы. Ол-ла бүгү пунктуларга 180 электри хачылары ажылдаар.

Кыргылда үезинде ажылдаар черлер ажылчын күжүбиле бүрүн четчелеттинген. Аңаа ажылдаар тускай кижилер белеткеттинген. Оларның хөй нуруузу мергежил бедиринің курузунга өөренген.

Массалыг дүк кыргышкынын июнь 4-те эгелээр. Бо чугула ажылга баш удур хынамчалыг белеткел дүк кыргылдазын кыска хуусаада дүрген доозарынга идиглиг болуру чугаажок.

Д. САЛЧАК.

ӨШКҮ КЫРГЫЛДАЗЫ ДООЗУЛГАН

Бай-Тайга районда «Тээли» совхозтуң Кызыл-Даг салбырының малчыннары өшкү кыргылдазын доосканы. Ниитизи-биле 8.510 өшкүнү кыргааш, 8.173 килограмм дүктү алган. Бир башка онааштыр 900 грамм болган. Салбырның өшкү кадарчылары 6 тонна өшкү дүгүн дужаар даалгазын 2 тоннага ажыр күүседкен.

Үстүнде айытган саннар салбырның малчыннары багай эвес ажылдаанын хереченлеп турар. Шынап-ла, өшкү кадарчызы бүрүү бодунуң алган социалистиг хүлээлгезин күүседир дээш малының одарын, чемгерилгезин, суггарылгазын шын таарыштырып келген. Ол эки түңнелди берген.

Салбырның өшкү кадарчыларының аразында социалистиг чарышка Хертек Сүге-Маадыр бирги черни алган. Төрүүр чүс баш өшкүден 101 анайны доруктуруп өстүрген, бир баштан-на 1500 грамм дүктү кыргып алган. Ийиги черни Салчак Сандуу эзлээн. Оон көргүзүү Сүге-Маадырга бир анай, чүс грамм дүк четпес.

Салбырның малчыннары өшкүнү Улуг-Ооругнуң серии тайгаларына чайлагладыры-биле белеткенин эгелээн.

Г. ЛОПСАН.